

DIASZPÓRA 2025 REVITALIZÁCIÓ

ABSZTRAKTFÜZET BOOK OF ABSTRACTS

**PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS**

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

**AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ PROJEKT**

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

ABSZTRAKTFÜZET BOOK OF ABSTRACTS

A kötet szerkesztői:

Gúti Erika
Orbán Jolán
Prohászka Zsolt
Szamosi Gertrud

A konferencia rendezői:

PTE Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Anglisztika Intézet
Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Bizottsága

A konferencia védnöke:

PTE Világmagyarság Network Platform
(Diaszpóra Projekt Hálózat)
vilagmagyarsag.pte.hu
vilagmagyarsag@vmnp.pte.hu
jarjabka.akos@pte.hu

Pécs, 2025. április 03–04.

A konferencia [MEC_SZ 149514. számú projekt] a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a MEC_24 kódszámú pályázati program finanszírozásában valósul meg.

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROJEKT

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE
HUNGARY

PROJECT
FINANCED FROM
THE NRDI FUND

BODÓ BARNA

Revitalizáció szórványban

A konferencia kulcsszava a revitalizáció. A szórvány kulcsszava a közösségépítés. A szórványhelyzet lényege, hogy az állami/önkormányzati intézmények leépülését miként és mennyire lehet helyettesíteni. Milyen intézményi feladatokat vehet át maga a kisebbségi közösség, miként tartható meg a közösség nyelvében és kultúrájában.

Van egy sajátos eset, a mezősegi **"Kallós-birodalom"**: a *Kallós Zoltán Alapítvány* és a szamosújvári *Téka Alapítvány* külön-külön létező, egymást kiegészítő felelősségvállalása, amikor a térség magyar szórványát sikerül (minden jel szerint) revitalizálni.

Válaszúton 1974-ben szűnt meg a magyar oktatás, 1999-ben sikerült elindítani az óvodát és az elemi oktatást. Kezdetét vette a Mezősegi Oktatási Program, melynek fő célja, hogy óvodától egészen érettségig/szakképesítésig biztosítsa a gyermekeknek a minőségi oktatást.

Fő célok az identitásépítés és tudásátadás: az alapvető ismeretek átadása mellett, testileg és lelkileg stabil gyermekeket neveljenek, akik tudnak csapatban dolgozni, közösségekben gondolkodni, mernek kiállni önmagukért. A kollégiumban lakó gyermekek számára délutáni felkészítő oktatási programok, orvosi ellátást, napi és heti ingáztatást. Főbb tevékenységek: az iskola, kollégium, örökség műhely, kézműves műhely, szabadegyetem majd múzeum, népművészeti táborok.

A Kallós-csapatból tagok válnak ki és építkeznek Szamosújváron: létrehozzák a Téka Alapítványt 1993-ban. Intézményei: Téka Művelődési Központ létrehozása (1995), a Téka Szórványkollégium létrehozása (2000), a Tóvidék Program elindítása (2005), a Magyariskola Mezőségen program elindítása (2006), a szamosújvári magyar iskola felépítése és az új oktatási intézmény, a Kemény Zsigmond Elméleti Líceum létrehozása (2016), a Tékarám Lovasudvar létrehozása (2019), a Téka Kézművesház létrehozása (2020), a líceum mellé szórványbentlakás felépítése (2023).

Kérdés: miért lehet sikeres egy (szórvány)program a Kallós-birodalomban, miközben máshol leépülés tapasztalható? Az előadás erre a nagy kérdésre keresi a választ.

Kulcsszavak: Kallós-birodalom, szórvány, közösségépítés, revitalizáció

Bodó Barna PhD. habil., politológus, író, szerkesztő. A Sapientia Tudományegyetem Kolozsvári Karán az Európa Tanulmányok Tanszék egyetemi docense, a Sapientia EMTE tiszteletbeli professzora, a budapesti Nemzeti Közszolgálati Egyetem doktorátuszvezetője.

A temesvári Szórvány Alapítvány alapító elnöke (1993), a kolozsvári Magyar Civil Szervezetek Erdélyi Szövetségének elnöke (2005), a Bánsági Magyar Értékekért Egyesület alapító elnöke (2022), erdélyi és magyarországi civil és szakmai szervezetek tagja, a Román Írószövetség tagja, több szaklap és folyóirat (Magyar Kisebbség, Regi(j)óvilág, European and Regional Studies, Kisebbségvédelem, Bécsi Napló) szerkesztőbizottságának a tagja. Szerkesztette a *Romániai Magyar Évkönyvet* (2000–2009 között), az *Erdélyi Magyar Civil Évkönyvet* (2013–2019). Kutatási területei: kisebbségpolitika, identitáspolitika, civil szféra.

Létrehozta a temesvári Szórványkutató Műhelyt, ennek keretében tudományos kutatásokat végeznek, (nemzetközi) konferenciát szerveznek és könyveket adnak ki. Főbb tudományos munkái: *Talpalatnyi régióink* (2003); *Politica regională și dezvoltarea teritoriului (Regionális politika és területfejlesztés)* (2003); *Az identitás egyetemessége* (2004); *Szórvány és nyelvhatár* (2009); *Közpolitika* – Scientia Kiadó, Kolozsvár (2011); *Szórványstratégia* – vitaanyag, Gordian Kiadó, Temesvár (2011); *Az identitás tükkörzserepei* (Cioburi identitare), In: *Bánsági magyar óvodák* (edit. Bodó Barna), 2013; *Civil szerepek – civil szereplők* (2014); *Jelenségek szélszűgásban*. Politikatudományi tanulmányok. (2020); *Egy más mellett*. Politikatudományi esszék és tanulmányok. (2022); *Foltok a kisebbségi magyar jövőképen. Temesvári és temesközi magyar óvodai körkép*. Szerző, szerkesztő. (2024).

CSATA ZSOMBOR

Etnolingvisztikai vitalitás és gazdasági kihívások a kisebbségi magyarok körében

A Kárpát-medencében élő kisebbségi magyarok egyre nagyobb hányada él nyelvileg és etnikailag párhuzamos társadalmakban a saját országaikban: magyar nyelven tanul, magyar intézményekben szocializálódik, magyar médiát fogyaszt, magyar nyelvű szolgáltatásokat vesz igénybe. A nyelvi vitalitás és közösségi reziliencia szempontjából ez egy kétségtelen pozitív fejlemény, annak ellenére, hogy még távol áll attól a funkcionális teljességtől, ami a magyar nyelven történő boldogulást jelentené a társadalmi élet minden területén.

Ezzel együtt egyre több kutatás arról számol be, hogy az aszimmetrikus nyelvi rezsim feltételei mellett – ahol mindig a kisebbségi magyaroknak kell a többség nyelvi elvárásaihoz igazodni – ennek a nyelvi-etnikai alapú intézményi párhuzamosságnak negatív gazdasági következményei vannak: azonos feltételek mellett a magyar tulajdonú cégek gazdasági teljesítménye kisebb, a magyar többségű régiók gazdasági mutatói rosszabbak. A versenygazdaság konvencionális gazdasági mutatói szerint az etnikai-nyelvi szegregáció tehát nem tesz jót a fejlődésnek.

Úgy tűnik tehát, hogy itt egy antagonizmussal, sőt, csapdahelyzettel állunk szemben: a párhuzamos magyar intézményi világban való kizárólagos boldogulás ára a gazdasági lemaradás. A gazdasági elmaradottság viszont az elvándorlás révén veszélyezteti a helyi magyar közösségek vitalitását és társadalmi rezilienciáját.

Az előadás során ezt az ellentmondást bontjuk ki részletesebben. Megvizsgáljuk a párhuzamosság kialakulásának okait és gazdasági következményeit, külön figyelmet fordítva a globalizáció, a transznacionalizmus és a marketizáció erősödésének a következményeire. Elméleti síkon amellet érvelünk, hogy a nacionalizmus kutatások szimbolizmusa mellett az etnicitás és a nyelv tőkejellegének, gazdasági aspektusainak hangsúlyosabb elemzésére is szükség van ahhoz, hogy ezeket a jelenségeket árnyaltabban megérthessük.

Korunk egyik legismertebb gazdaságszociológusa, Mark Granovetter szerint azok az etnikai kisebbségek boldogulnak jobban, akiknek sikerül megtalálni a finom egyensúlyt a többségi társadalomra való le-, illetve rákapcsolódásban. A konferencia jó alkalmat kínál olyan empirikusan megalapozott, átfogó társadalmi projektek kidolgozására, amelyek az etnikai-nyelvi párhuzamosságok gazdasági és társadalmi előnyeinek kiaknázására – végső soron a fenti ellentmondás feloldására vonatkoznak.

Kulcsszavak: etnolingvisztikai vitalitás, gazdasági kihívások, etnikai párhuzamosságok, kisebbségi magyarok a Kárpát-medencében

Csata Zsombor, szociológus, a Babes-Bolyai Tudományegyetem Magyar Szociológia és Szociális Munka Intézetének docense, a budapesti Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének tudományos munkatársa, és a Texasi Egyetemen működő The Politics of Race and Ethnicity Lab társult kutatója. Az Erdélyi Társadalom társadalomtudományi folyóirat főszerkesztője, több mint tíz évig az Etnikumközi Viszonyok Kutatóközpontjának az igazgatója volt. Korábbi kutatásai az erdélyi magyarok migrációjára, az iskolázottsági és munkaerőpiaci egyenlőtlenségekre, az oktatásból a munkába való átmenet kérdéseire vonatkoztak. Doktori disszertációját az erdélyi kisvállalkozások társadalmi beágyazottságáról írta. Mostanában is gazdaságszociológiai témákkal foglalkozik, elsősorban az etnikumközi viszonyok ökonómiaja, az etnikai-nyelvi sokféleség jóléti vonatkozásai érdeklik.

FAZAKAS NOÉMI

A részvételi szemlélet a nyelvi revitalizáció kutatásában

A 20. század utolsó évtizedeinek szociolingvisztikai szakirodalmában egyre nagyobb teret nyertek a nyelvi diverzitás csökkenését tárgyaló munkák. Krauss *The World's Languages in Crisis* című, 1992-ben megjelent korszakalkotó tanulmányában arra figyelmeztetett, hogy ha a nyelvcseré- és nyelvvesztési folyamatok nem változnak, a beszélt nyelvek 90%-a száz éven belül kihal. A szerző ugyanakkor azt a felszólítást is megfogalmazta, hogy a nyelvek eltűnését, kihalását valamilyen módon lassítani kell, ez pedig a nyelvészek feladata is. A nyelvi revitalizáció tehát a nyelvi veszélyeztetettségre adott válaszként határozható meg, és egy nyelv vitalitásának megerősítését, helyreállítását, egy valamilyen szempontból (és valamilyen mértékben) veszélyeztetett nyelv felélesztését jelenti.

A revitalizációs folyamatok szereplői egyfelől a veszélyeztetett nyelvet még beszélő emberek, másfelől a „nyelvi aktivisták” (a nyelvoktatásban, a program implementációjában, esetleg a státustervezésben részt vevő személyek), valamint az ilyen programokat kutató, legtöbb esetben azokat kezdeményező nyelvészek. A különböző revitalizációs törekvések vizsgálata arra is rámutatott, hogy azok mondhatók valamilyen szempontból sikeresnek, amelyek közösségközpontúak, és amelyeket a közösség tagjai kezdeményeznek és/vagy irányítanak (Speas 2009).

A nyelvi revitalizáció kontextusában tehát különösen jelentős a szociolingvisztika kritikai és etnográfiai fordulata, amely a részvételiség tudományos szemléletmódját helyezi középpontba. A részvételi kutatás a kutatókat bevonja a kutatásról szóló döntések meghozatalába és lebonyolításába, ami (ideális esetben) magában foglalja a projekt megtervezését, a kutatási terv kidolgozását, az adatok gyűjtését és elemzését, illetve a kutatási eredmények közzétételét és alkalmazását is (Bourke 2009). Előadásomban a moldvai magyar nyelvi revitalizációt vizsgáló kutatási projekt tapasztalatai mentén kívánom bemutatni a részvételi megközelítés alkalmazhatóságának lehetőségeit és korlátait, különös tekintettel annak a nyelvi társasjátéknak a létrehozási folyamatában, amelynek keretén belül újra kívántuk értelmezni a nyelvi szakértelem kérdését (Bodó et al. 2024), illetve a korábban maguktól értetődőnek tekintett hierarchikus viszonyokat a kutatásban részt vevők között.

Kulcsszavak: nyelvi veszélyeztetettség, nyelvi revitalizáció, kritikai szociolingvisztika, részvételi kutatás

Hivatkozások

Bodó Csanád – Fazakas Noémi – Barabás Blanka – Lajos Veronika (2024): Language experts on a sinking island: critiquing language endangerment rhetorics through participation in and around a tabletop game. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 1–14.

Bourke, Lisa (2009): Reflections on doing participatory research in health: Participation, method and power. *International Journal of Social Research Methodology*. 12/5. 457–474.

Krauss, Michael E. (1992): The world's languages in crisis. *Language* 68. 4–10.

Speas, Margaret (2009): Someone else's language: On the role of linguistics in language revitalization. In: Reyhner, Jon – Louise Lockard (eds.): *Indigenous language revitalization. Encouragement, guidance and lessons learned*. Northern Arizona University. 23–36.

Fazakas Noémi egyetemi docens, a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Kara Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének oktatója. Kutatásait elsősorban a szociolingvisztika terén végzi, különös tekintettel a nyelvi revitalizáció és a kétnyelvűség kérdéskörére, ugyanakkor számos publikációja jelent meg a fordítástudomány és a tolmácsoláskutatás témájában.

GEORGE SZIRTES

Relocations: does a Hungarian-born poet have a place in English poetry

Since this is, by invitation, a personal rather than scholarly paper, the themes in it are unavoidably autobiographical. The paper concerns our family's arrival in England as refugees in December 1956, our adaptation to living in England and, importantly, in the English language. This was by parental rather than personal choice, but it has clearly guided my development as a poet. Poetry did not seem a likely course for me, and it was a surprise to find myself a poet. The talk will touch on the dispersed nature of Hungarian refugee life, on the predicament of my parents, and on their modest literary background as well as their hopes and expectations. I was expected to become a doctor and I studied appropriate subjects. I stopped studying English Literature at the age of fifteen and had neither much knowledge, nor reading of English poetry beyond the basic. When I left school, I chose Fine Art rather than Medicine.

The paper will describe the moment when poetry began for me and why it might have done so. It will say something about my years at art school, about contact with other poets and, as the poems began to be published from 1973 onwards, about the reception of my poems by British magazines, publishers and reviewers as well my own sense of adaptation in that world.

It will deal with both personal literary influences - three specific individuals - and the desire to read through English literature unguided as well as about the desire at one point to become a distinctly 'English' poet and what that entailed, including forming sympathies with the leading poets of that time through their books.

The reception of my work has changed over the years which is a curiosity in itself. My first three books were well received and regarded in the same way as books by any other British poet. But after my first return to Hungary in 1984 I came to be regarded as a Hungarian-British poet, 'an influence from abroad' and beyond that, after writing *Metro* in 1988, I became a Jewish-Hungarian-British poet. The cleavage between Hungarian and English side of my work was confirmed by the division of my work into Hungarian (*The Budapest File*, 2000) and the English (*An English Apocalypse*, 2001) volumes. Since 1984 there have been annual visits to Hungary.

By 1989 I had established myself as a translator of Hungarian literature thanks to nurturing by the (then) *New Hungarian Quarterly* and had published a number of books in translation from the Hungarian. In 1989 I was in Budapest for close to nine months and wrote about the experience in two BBC radio broadcasts.

My relationship to Hungary has changed over the years but my relationship with translation from Hungarian has remained the same.

To encompass all this would take more time than I can afford to any particular aspect, so the paper is likely to be somewhat sweeping but I am willing to answer questions.

Keywords: relocation, refugees, autobiography, poetry, translation

George Szirtes: Hungarian born British poet, translator, professor at the Norwich School of Art and Design and the University of East Anglia. He studied painting at Harrow School of Art and Leeds College of Art and Design. His first book, *The Slant Door* (1979), won the Faber Memorial Prize, *Reel* (2004) won the T.S. Eliot Prize. In 2020 he won the James Tait Black Prize, and in 2024 *The King's Gold Medal for Poetry Prize*.

In 1984 he returned in Hungary, and since then he translated, edited, and anthologized numerous collections of Hungarian poetry. For his translation work Szirtes has won several awards, including the Dery Prize for Imre Madach's *The Tragedy of Man* (1989), the European Poetry Translation Prize for Zsuzsa Rakovsky's *New Life* (1994), the Best Translated Book Award for Krasznahorkai László *Satantango* (2013) His texts translated into Hungarian: *George Szirtes versei* (1987), *Előhívás. Anyám regénye* (2019). E-mail: georgeszirtes@gmail.com

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

STRATÉGIA POLITIKA, JOG, SOFT POWER

NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE
HUNGARY

PROJECT
FINANCED FROM
THE NRDI FUND

DÁNIEL GAZSÓ

Diaspora Policies as Cross-Border Practices of Revitalization

Governments seem to pay more and more attention to strengthening ties with co-national communities living abroad. The rapid proliferation of kin-state activism shows that states still play a major role in creating and reinforcing transnational involvements, contradicting scholarly estimates, arguing that the process of globalization would reconfigure or even erode the sovereign nation state. Furthermore, diaspora policies targeted toward co-national communities abroad are the most remarkable manifestations of a new kind of national aspirations by governments, which globally spread in the 21st century as a practice of cross-border community building and revitalization. The main aim of my presentation is to give a general overview of kin-state activism in Central and Eastern Europe. After briefly reviewing the historical background of the subject, I will turn to existing policies, exploring the most commonly adopted practices—such as the constitutional assumption of the kin-state’s responsibility; the adoption of benefit laws; the provision of ethnic preferential naturalization; and the launching of several programs and financial supports for co-nationals abroad—in Central and Eastern Europe. I will examine why and under what circumstances these practices have been developed in this part of Europe.

Keywords: kin-state, co-national communities abroad, diaspora policies, Central and Eastern Europe

Dániel Gázsó completed his studies in philosophy, social and cultural anthropology, peace and conflict studies at the University of Granada (Spain). He defended his doctoral thesis with *summa cum laude* at Pázmány Péter Catholic University’s PhD Program in Political Theory. Since 2015, he has been a research fellow at the Research Institute for Hungarian Communities Abroad. Since 2018, he has been a lecturer at the Faculty of Public Governance and International Studies of the Ludovika University of Public Service in Budapest. He is also co-editor of the scientific journal entitled *Hungarian Journal of Minority Studies*. In 2022 he published his first monograph, *At Home Both Here and There. The Hungarian Diaspora and Its Kin-State*, in Hungarian language. His research topics are concerned with diaspora studies, migration, national minorities, kin-state policies, interethnic relationships and nationalisms.

ANDRÁSSY GYÖRGY

Az emberi jogok területi tagoltsága és ennek jelentősége a nemzeti és a diaszpóra kisebbségek számára

Az emberi jogokat szokásosan generációk szerint tagolják, de különbséget tesznek alapvető és nem alapvető emberi jogok, valamint az emberi jogok nyugati és más felfogásai között is. Az előadás nem száll vitába e klasszifikációkkal, ugyanakkor rámutat, hogy az emberi jogok nemzetközi jogában, mindenekelőtt a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában elismert emberi jogok terület szerint is tagolódnak: 1) területhez nem kötött jogokra, amelyek mindenkit megilletnek mindenhol a világon; 2) területhez kötött jogokra, amelyek mindenkit megilletnek, de nem mindenhol a világon; 3) területileg vegyes jogokra, amelyek mindenkit megilletnek részben mindenhol, részben nem mindenhol a világon. Az emberi jogok területi tagoltsága, illetve e tagoltság felismerése újdonság, az előadó saját tudományos eredménye, amely szemben áll az uralkodó felfogással, eszerint ugyanis az emberi jogok mindenkit megilletnek mindenhol. A „mindenkit megilletnek mindenhol” képlet alól persze az uralkodó nézet is megállapít kivételeket, de ezeket a „mindenki”, alóli kivételként fogja fel, az előadó viszont azt állítja, hogy e kivételek némelyike a „mindenhol” alól kivétel. Mi több, az előadó úgy véli: valójában nem is kivételekről van itt szó, hanem egyenrangú jogcsoportokról, s ezt alátámasztja azzal is, hogy az Emberi Jogok Nemzetközi Törvényében elismert jogok mintegy 40%-áról kimutatta, hogy ezek részben vagy egészben területhez kötött jogok. Az előadás nagyjából a területi tagoltság bemutatásával és igazolásával foglalkozik, végül azonban kitér arra is, hogy az emberi jogok területi klasszifikációjának mi a jelentősége az emberiség nyelvi, kulturális és vallási sokfélesége, s a nemzeti és a diaszpóra kisebbségek számára.

Kulcsszavak: emberi jogok, az emberi jogok nemzetközi joga, területhez nem kötött, területhez kötött és részben területhez kötött emberi jogok, kisebbségek

Andrássy György jogász, filozófus, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának professor emeritusa. Az 1990-es évektől 22 éven át vezette a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán a Politikaelméleti és Társadalomelméleti Tanszéket, 12 évig volt igazgatója a Pécsi Tudományegyetem Európa Központjának és 5 éven át volt a Pécsi Tudományegyetem rektorhelyettese. Számos nemzetközi konferencián vett részt és öt egyetemen volt vendégelőadó. Eleinte történetfilozófiai kutatásokat folytatott, majd a természeti törvény és a természetes vagy emberi jogok filozófiája, valamint az emberi jogok nemzetközi joga került érdeklődése középpontjába; különösen sokat foglalkozott a nyelvi jogok és a kisebbségek kérdésével. Jelenleg az emberi jogok területi tagoltságát, valamint e tagoltság elméleti következményeit és esetleges gyakorlati hatásait kutatja.

HEVÉR-JOLY KRISZTINA

Európai származásnyelvi oktatás: Jogszabályi és oktatási kihívások, fókuszban a magyar nyelv

A prágai Károly Egyetem 4EU+ mini-ösztöndíj (*4EU+ mini grants*) keretében hét európai egyetemmel együttműködve a származásnyelvek helyzetét kutatja Európában. A cél az volt, hogy egy valóban integrált európai egyetemi szövetség jöjjön létre. E partnerség megszületésével lehetővé vált, hogy megoldást keressünk a származásnyelvi oktatás területén felmerülő kihívásokra, és tájékoztassuk az érintetteket arról, hogyan dolgozhatunk fenntartható megoldásokon, hogy hidaljuk át a szakadékot a politika és a gyakorlat között: a nyelvi jogok és a származásnyelvi oktatás valósága között.

Előadásomban, mint a magyar nyelv képviselőjeként ebben a partneri együttműködésben, szeretném bemutatni az elért eredményeket, melyek ismételten alátámasztják, hogy a származásnyelvek kérdése Európában (és globálisan is) túl régóta elhanyagolt téma.

Olyan kérdésköröket érint az előadásom, mint a származásnyelvi oktatást érintő jogalkotási és pénzügyi megoldások, az oktatás finanszírozása, anyagok, statisztikai adatok magyar, cseh, szlovák, lengyel vonatkozásban és összehasonlításban, valamint bevált, jó oktatási példák.

Kulcsszavak: származásnyelv, Európa, nyelvpolitika

Hevér-Joly Krisztina magyar mint idegen nyelv tanár. 2019–2024 között a Sorbonne egyetem, 2024 óta a Strasburgi egyetem (Unistra) magyar lektora. 2015-ben doktorált a Sorbonne nouvelle-Paris 3 egyetemen nyelvészetből. Részt vett Szita Szilvia *Olvasókönyv a MagyarOK A1 és A2* kötetének készítésében. A Sorbonne egyetem 4EU+ mini-ösztöndíj projektjének magyar résztvevője. Fő kutatási területe jelenleg a származásnyelv helyzete, de számos publikációja jelent meg a finnugor nyelvek tipológiájáról is.

THOMÁZY TIMEA

A magyar nyelv és kultúra revitalizációs lehetőségei Brazíliában

A kivándorló magyarok közkedvelt célországai elsősorban a Nyugat-Európában található államok, illetve a tengeren túli, angol nyelvterületek. Latin-Amerika már nem tartozik a vonzó migrációs célpontok közé. Emiatt a több, mint öt generációt számláló és az 1950-es évek óta számottevő nyelvi utánpótlás nélkül maradó dél-amerikai magyar diaszpórát a teljes beolvadás fenyegeti.

A brazíliai magyar közösségekben a nyelvhasználati szinterek beszűkültek. A vegyes házasságok magas aránya és az államnyelv preferenciájú családi nyelvpolitikai gyakorlat miatt a származásnyelv explicit elsajátítása és a generációk közötti nyelvi transzfer ellehetetlenült. Az alacsony óraszámú hétvégi magyar iskola programja pedig, nem elegendő az önálló nyelvtanulói szint implicit elsajátításához – a 2010 óta megnövekedett anyaországi támogatási lehetőségek ellenére sem. Ezekben a magyar diaszpórák közösségekben szükség van a befogadó ország kisebbségpolitikájának vizsgálatára, mely befolyásolja azok mozgásterét, lehetőségeit, valamint revitalizációs (nyelv- és kultúramegőrzési) törekvéseit.

Az előadás tehát arra összpontosított, hogy feltérképezze, milyen lehetőségeket biztosít Brazília az ott élő kisebbségeknek, illetve a származásnyelvük és kulturális sokszínűségük megőrzésére törekvő, több generációt számláló bevándorló közösségeknek.

A szakirodalmi és a szakpolitikai források alapján az előadás áttekinti a 2010 óta bekövetkezett brazil jogszabályi háttér változásait, valamint a kvantitatív és kvalitatív vizsgálatok eredményeként felvázolja a magyar nyelv jelenlegi helyzetét, intézményrendszerét és vitalitását. Megvizsgálja a kisebbségi közösségek számára biztosított föderális- és állami szintű lehetőségeket, és a kutatási adatokkal összhangban megfogalmazza a jövőbeli scenáriókat. A brazíliai magyar közösségek nyelvvesztésének ellensúlyozására meghatározza a komplex revitalizációs projekt elindításához szükséges lépéseket.

Kulcsszavak: magyar, származásnyelv, oktatás, Brazília, nyelvpolitika

Thomázy Timea a Pannon Egyetem Többnyelvűségi Doktori Iskolájának doktorjelöltje. Kultúrantropológusi és Kultúrakutatói integrált (BA+MA) mesterképzését a Miskolci Egyetemen végezte. Brazíliai kutatásait ebben az időszakban kezdte, majd a Pannon Egyetemen posztgraduális végzettséget szerzett, e-Kormányzat menedzsment területen (szintén Dél-Amerika témában kutatva). Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Hungarológia és Magyar mint idegen nyelvtanári mesterképzéseinek végzős hallgatója. 2023–2024-ben a Rio de Janeiro-i Pápai Katolikus Egyetem (PUC-Rio) Társadalomtudományi Központjának vendégoktatója és vendégkutatója volt, Brazil CAPES-Print ösztöndíjjal. 2022-ben a Campus Mundi ösztöndíjként vendéghallgató a Sao Paulo-i Állami Egyetem (USP-FFLCH) Nyelvtudományi Intézetében, Brazíliában, 2019-ben pedig, a budapesti LUDOVIKA Közzolgálati Egyetemen oktatott magyar nyelv és kultúra tárgyat. 2020 óta az USP-FFLCH Hungarológiai Kutatócsoportjának és 2021 óta pedig, a *Travessias kutatócsoport* magyar bevándorlókkal foglalkozó részlegének is aktív tagja, melynek célja egy enciklopédia sorozat kiadása a Brazíliába kimenekült bevándorló tudósokról, művészekről, intellektuelekről. Kutatási területe a brazíliai magyar bevándorlás, a brazíliai magyar kultúrkinés feltárása, a magyar nyelv és kultúramegőrzés, a nyelvpolitika, a nyelvi- és interkulturális kapcsolatok, valamint a többnyelvű oktatás.

SÁNDOR CZEGLÉDI

Hungarian–American Attitudes to Language Maintenance and Bilingual Education in the United States

The paper attempts to map the potentially shifting attitudes and opinions of the representatives of Hungarian–American communities in the United States regarding the issues of first language maintenance and bilingual education. Relying on Graedler’s observation that newspapers play a substantial role “in the expression and mediation of a society’s language attitudes” (2014: 296), the present analysis focuses on the digitized versions of the printed newspapers and magazines published in Hungarian in the United States (available via *Arcanum Digitheca*) in order to chart the diachronic language ideological changes toward minority-language maintenance in the context of Hungarian and other minority languages.

The analysis utilizes Richard Ruíz’s “orientations in language planning” framework (1984), expanded by Hult and Hornberger (2016). The preliminary results indicate that while Hungarian–Americans have typically been trying to maintain their first language (in the private domains), they have been critical of mostly Hispanic Americans for their explicit and repeated demands for taxpayer-funded minority-language accommodations, which were seen by many Hungarian–Americans as evidence of disloyalty and ethnic separatism.

Keywords: Hungarian diaspora, United States, attitudes, language maintenance, bilingual education.

References:

- Arcanum Digitheca (2024). <https://adt.arcanum.com/hu/>
- Graedler, A.-L. (2014): Attitudes towards English in Norway: A corpus-based study of attitudinal expressions in newspaper discourse. *Multilingua*. 33(3–4). <https://doi.org/10.1515/multi-2014-0014>
- Hult, F. M., & Hornberger, N. H. (2016): Revisiting Orientations in Language Planning: Problem, Right, and Resource as an Analytical Heuristic Resource as an Analytical Heuristic. *The Bilingual Review/La Revista Bilingüe*. 33(3). 30–49. https://repository.upenn.edu/gse_pubs/476
- Ruíz, R. (1984). Orientations in language planning. *NABE Journal*. 8(2). 15–34. <https://doi.org/10.1080/08855072.1984.10668464>.

Sándor Czeglédi holds a PhD in Applied Linguistics/Language Policy and currently works at the English and American Studies Institute at the University of Pannonia as an associate professor. His publications mainly focus on U.S. language policies, language ideologies, and identity construction.

MERITS-KOTETSKAIA NATALIA

Magyar nyelv és kultúra jelenléte a legnépszerűbb orosz közösségi platformokon

Az oroszok abszolút többsége nem kedveli a Facebook-ot, és lehetőség szerint a saját internetszegmenshez tartozó felületeken keresi az információkat, közösségeket és csoportokat. 10 évvel ezelőtt a legnépszerűbb orosz közösségi platformon – *vk.ru*-n – alig lehetett találkozni a magyar nyelvet, kultúrát és történelmet bemutató oldalakkal, a Telegram pedig, még nem létezett. Az utóbbi években – a magyar mint idegen nyelv tanárok által vezetett Instagram profilok megjelenésével és szaporodásával párhuzamosan – gyorsan fejlődnek a magyar nyelvvel és kultúrával kapcsolatos, régóta létező csoportok, illetve megjelennek az újabbak. A Telegram, az egyik legnépszerűbb orosz messenger is kínálja a magyar csatornákat.

Előadásomban az orosz közösségi oldalakon létező Magyarországnak és a magyar nyelvnek szánt csoportokat mutatom be, ezek fejlődését, a célauditóriumot, illetve a legnagyobb érdeklődést keltő témákat.

Kulcsszavak: magyar soft power, magyar–orosz kapcsolatok, magyar mint idegen nyelv

Merits-Kotetskaia Natalia 2023-ban szerzett a Pécsi Tudományegyetem bölcsész diplomát magyar szakon, ezzel párhuzamosan az ELTÉ-n műszaki szakfordítói képesítést. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem alkalmazott nyelvész MA és tanári magyar mint idegen nyelv szakos hallgatója. Fő kutatási területei: magyar mint idegen nyelv tanítása orosz anyanyelvű beszélők számára, orosz–magyar komparatív összevetés a határozottságra és határozatlanságra vonatkozóan, fókuszáltság kérdése a magyar és az orosz nyelvben, magyar–orosz kulturális közvetítés.

SOMOGYI VIKTÓRIA

Revitalizációs kísérletek az amerikai magyar és más diaszpórák katolikus közösségeiben

Az amerikai magyar katolikus diaszpóra közösségek életének jelenlegi szakaszát sok helyen a korábbi kitelepült nemzedékek által épített saját templomaik elvesztésének hit- és közösségromboló folyamata vagy a már elvesztett templomaik utáni útkeresés jellemzi. Mindkét helyzetben a közösség egybentartásának és túlélésének érdekében sokrétű revitalizációs kísérleteket folytatnak.

Az előadás a szerző által készített, az amerikai magyar templombezárásokról szóló *Foreclosing on Faith (A hit kiárúsítása)* című, 2017-ben közönség elé került dokumentumfilmhez gyűjtött, valamint a Vatikáni Rádió magyar adása számára a témáról az elmúlt két évtizedben készített interjúk, kutatások alapján bemutatja azokat a hatékonyan bizonyult revitalizációs kezdeményezéseket, amelyeket az amerikai magyar és a hasonló helyzetbe került más ottani katolikus diaszpóra közösségek indítottak megmaradásuk érdekében.

E közösségek továbbélésének biztosítását célzó revitalizációs kísérletek a nemzeti és a vallási identitás megerősítésére irányuló kezdeményezéseken keresztül valósulnak meg. Ugyanis ahogy az amerikai magyar katolikus közösségekben, úgy például az amerikai lengyel katolikus diaszpórában is az tapasztalható, hogy az adott nemzeti és vallási identitás szorosan összekapcsolódik. A revitalizációs kísérletek sikerességét elősegíthetik, sőt nagy erővel támogathatják a más diaszpóra közösségek, illetve szélesebb értelemben véve az amerikai társadalom egésze számára a saját létüket értékékként felmutatni tudó közösségek. Ez a két közösséget kölcsönösen gazdagító folyamatok elindításához, felerősödéséhez vezethet.

Kulcsszavak: revitalizáció, amerikai magyar katolikus diaszpóra, nemzeti és vallási identitás, lengyel közösségek, templomok, dokumentumfilm

Somogyi Viktória újságíró/közgazdász Rómában él. 20 éve a Vatikáni Rádió *Magyar* programjának szerkesztője. Vatikáni/római tudósítóként magyar és amerikai média orgánumoknak is dolgozik. Létrehozta, vezette Rómában a H2Onews multimédiás hírszolgálat (ma Aletheia) magyar kiadását. 2014-ben jelentette meg első könyvét mint társszerző a Vatikáni Kiadónál, amelyet a Szentszék beválogatott a 2015-ös Frankfurter Könyvvásárra. 2017-ben egy Los Angeles-i filmes közreműködésével elkészítette első angol nyelvű dokumentumfilmjét az amerikai templombezárási válságról *Foreclosing on Faith (=A hit kiárúsítása)* címmel, amely számos nemzetközi filmfesztiválon nyert elismerést. 2006 óta foglalkozik az amerikai magyar közösségek életével. 2022 végén elindította a *Mentsük meg templomainkat* weboldalt a magyar templomok digitális megőrzésére.

GOMBKÖTŐNÉ KEMÉNY KRISZTINA – HORNYÁKNÉ HUBER ÁGNES – MÜLLER MÁRTA

A Magyarországi Német Tájszótár illusztrációs adatbankja a dokumentáció, revitalizáció szolgálatában

A *Magyarországi Német Tájszótár* (OTKA, 142914) a mai Magyarország területén élő német nemzetiség XX. és XXI. századi nyelvjárási szókészletének a dokumentálása, valamint a nyelvi-néprajzi hagyományok ápolásának, revitalizálásának céljából jött létre. A tájszótár magyarországi német nyelvjárásszókat, jelentéseiket, a jelentések lexikográfiai és tájnyelvi irodalmi példáit, illusztrációit és frazeologizmusait tartalmazza három nagy, magyarországi németek által lakott régióból: a Dunántúli középhegységéből (inkl. Budapest és agglomerációja), Délmagyarországról és az osztrák–magyar határvidékről. A Tájszótár nívuma, hogy egy szótárban három régió nyelvjárástipológiailag eltérő (bajor, frank, sváb, keleti frank stb.) nyelvjárásainak a szókészletét mutatja be, ezáltal felépítése eltér a homogén (pl. csak bajor, csak sváb, csak alemanni stb.) nyelvjárásokat dokumentáló nagy német, osztrák és svájci tájnyelvi referenciaművektől (pl. *Bayerisches Wörterbuch*, *Wörterbuch der bairischen Mundarten in Österreich*, *Schweizerisches Idiotikon*). A Tájszótár 267 németek lakta településből 8 000 címszót tartalmaz, amelyből 2024. novemberi feltöltöttségi állapotában kb. 3 000 címszó rendelkezik legalább egy jelentéssel, legalább egy magyarországi német nyelvjárási régióból.

Az előadás a magyarországi németek nyelvi helyzetének és a szótárkonceptiónak a bemutatása után az illusztrációs adatbank létrejöttének szükségességére, a jogtisza képi dokumentálás feltételeire, az illusztrációk típusaira, metaadataira, valamint az illusztrációk gyűjtésének körülményeire tér ki, konkrét szócikkek példáin megjelenítve az illusztrációs adatbank felépítését.

Kulcsszavak: magyarországi németek, Magyarországi Német Tájszótár, digitalizáció, nyelvi és képi dokumentáció, revitalizáció

Gombkötőné Kemény Krisztina a Pécsi Tudományegyetem (PTE) Germanisztika Tanszékének adjunktusa. Nyelvészeti, német kisebbség-specifikus és nyelvpedagógiai-módszertani előadásokat és szemináriumokat vezet a német és nemzetiségi német tanár- és a germanisztika szakos hallgatók számára. Kutatási területe a variációs nyelvészet, német néprajz, a német és nemzetiségi német nyelv szakdidaktikája, valamint a német nemzetiségi oktatáspolitikája. E-mail: kemeny.krisztina@pte.hu

Hornyákné Huber Ágnes habilitált egyetemi docens az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Germanisztikai Intézetében, a Német Nyelvészeti Tanszéken. Nyelvészeti és német nemzetiségi előadásokat és szemináriumokat vezet német és nemzetiséginémet BA-s, MA-s, tanárszakos hallgatók számára. Tagja a *Magyarországi Német Tájszótár* című OTKA-projektnek és a Német mint idegen nyelv Közép- és Kelet-Európában c. CEEPUS projektnek. Kutatási területe a szociolingvisztika, nyelv és identitás, idegen nyelvet tanulók internyelve, gazdasági szaknyelv. E-mail: huber.agnes@btk.elte.hu

Müller Márta habilitált egyetemi docens az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Germanisztikai Intézetében (Német Nyelvészeti Tanszék). Nyelvészeti és német nemzetiségi előadásokat és szemináriumokat vezet német és nemzetiséginémet BA-s, MA-s, tanárszakos hallgatók számára. Kutatási területe a szociolingvisztika, dialektológia (bajor nyelvjárás), lexikográfia, nyelvi önéletrajzok és a névtudomány. A *Magyarországi Német Tájszótár* című OTKA-projekt vezetője. E-mail: muller.marta@btk.elte.hu

KUTATÁS IDENTITÁS, GAZDASÁG, NYELV

VADÁSZ VIOLA – FARAGÓ PÉTER

Újrapcsolódás: az új-zélandi magyar diaszpóra kulturális revitalizációjának lehetőségei és korlátai

Az új-zélandi magyar diaszpóra történetének és jelenlegi helyzetének feltárása az 1850-es évektől napjainkig kulcsfontosságú betekintést nyújt a kulturális revitalizáció folyamatába. Kutatásunk többek között az oral history módszerével vizsgálja az elmúlt 70 év bevándorlóinak és leszármazottaiknak narratíváit, kiegészítve a korlátozott szakirodalmat. A vizsgálat középponti elemét a magyarok új-zélandi társadalomba való integrációs folyamat jelenti, ezen belül is a nyelv, a kultúra és hagyományok őrzésének lehetőségei, múltbéli és jelenlegi gyakorlatai. Kutatásunkban elemezzük az újrapcsolódás folyamatát, amely magában foglalja a hazával, nyelvvel és közösséggel való viszony újraértelmezését, a magyarságtudat újrafogalmazódását és a kulturális elemek szelektív megtartásának vagy elhagyásának tudatos döntési mechanizmusait. Különös figyelmet fordítunk a nyelvi gyakorlatokra, elemezve a nyelvmegőrzés lehetőségeit, azok érzelmi dimenzióit és szimbolikus jelentőségét. A nyelvmegőrzés kérdéskörét összekapcsoljuk a kultúrdiplomáciával, vizsgálva az alulról jövő kezdeményezések jelentőségét és a Magyarország felől érkező törekvéseket a nemzeti értékközvetítés terén. E multidimenzionális megközelítés átfogó képet kíván nyújtani az új-zélandi magyar diaszpóra kulturális revitalizációjáról, hozzájárulva a transznacionális identitások és kulturális gyakorlatok mélyebb megértéséhez a globalizált világban. Mindemellett előadásunk célja, hogy hozzájáruljon Új-Zéland kulturális sokszínűségének mélyebb megértéséhez, valamint új perspektívát nyújtson a kelet-európai bevándorló közösségek történetéről és jelenlegi helyzetéről. A kutatók, mivel maguk is bevándorlók, személyes tapasztalatból fakadó rálátással közelítenek a témához, ami még mélyebb betekintést nyújt a vizsgálatba.

Kulcsszavak: diaszpóra, kulturális revitalizáció, identitás, nyelvmegőrzés

Vadász Viola többnyelvű kutató, oktató, újságíró, aki a diaszpóra és a kulturális örökség tanulmányozására szakosodott. A Pécsi Tudományegyetemen nevelésszociológiából doktorált, kutatásait Magyarországon, Máltán, Svédországban, Izraelben és Új-Zélandon végezte. 2019 óta az új-zélandi Waiheke-szigeten él, ahol aktívan részt vesz a magyar közösség életében az Aucklandi Magyar Iskola társalapítójaként és az Aucklandi Magyar Klub alelnökeként. Szakmai szakterülete az oktatáskutatás, a határokon átnyúló együttműködés és a nyelvi táj kutatása, nemrégiben pedig a Unitec Digitális Örökség Kutatóközpontjában dolgozott kutatási asszisztensként. Szakmai elkötelezettségét az újságíráson keresztül is fenntartja, az „Aucklevél” közösségi magazin szerkesztőjeként.

Faragó Péter az Aucklandi Magyar Klub tagja, jelenleg a Stats NZ Tatauranga Aotearoa munkatársa. Miközben a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen tudománytörténetből és tudományozociológiából doktorált, 2001-ben a Magyar Tudományos Akadémia tudományos munkatársa lett. Pályafutását 2001 és 2016 között a közigazgatásban folytatta. Kisvállalkozóként tevékenykedett 2018-ig, amikor is a Buckingham Egyetemen nemzetközi menedzsmentből szerzett mesterdiplomát. Diplomamunkájának célja a kisvállalkozások sokszínűségmenedzsmentjének leírása volt. Sikeresen készített interjúkat vezetőikkel és alkalmazottakkal annak érdekében, hogy bemutassa a sokszínű munkahelyek előnyeit és kihívásait a nemzetközi vállalkozásokban. 2019-ben költözött Aucklandbe.

SZABÓ T. ANNAMÁRIA ULLA

Szociolingvisztikai vizsgálatok a nyugat-európai magyar diaszpórában

Az előadás a 2023-ban megkezdett, folyamatban lévő, *Nyelv, kultúra, identitás* című kutatás bemutatására vállalkozik. A szociolingvisztikai vizsgálat első, már elvégzett szakasza a nyugat-európai magyar diaszpórában élő családok szocializációs mintáit, identitásalakító stratégiáit, családi nyelvpolitikáját térképezi fel, egy 53 kérdésből álló, online kérdőív segítségével, melynek főbb témakörei: 1. Nyelvi szocializáció stratégiák, családi nyelvpolitikák; 2. A nyelvek funkcionális megoszlása és nyelvhasználati színterek; 3. Nyelvi attitűdvizsgálat; 4. Kulturális javakhoz való hozzáférés; 5. Identitás, hagyományörzés és -teremtés; 6. Névhasználat.

A szociolingvisztikai vizsgálat első fázisában eddig 128 család vett részt, így 471 fő (első- és másodgenerációs többnyelvű beszélő) nyelvhasználatát lehet vizsgálni az online nyelvhasználati kérdőív segítségével. A gyűjtött anyag feldolgozása adat- és tartalomelemzéssel történt.

Jelen előadás a kérdőíves vizsgálat folyamatát, a 14 különböző országból kapott vizsgálati eredményeket ismerteti, illetve a kutatás korlátairól és várható folytatásáról is tájékoztat.

Kulcsszavak: családi nyelvpolitika, identitás, kultúra, nyugat-európai diaszpóra, származásnyelv, többnyelvűség

Szabó T. Annamária Ulla nyelvész, adjunktus az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, Budapesten. Diplomáit az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerezte: francia és magyar nyelv és irodalom szakon (2008), valamint magyar mint idegen nyelv szakon (2009). Doktori fokozatát 2013-ban nyerte el magyar nyelvészetből. Kutatási területei közé tartozik a szociolingvisztika, a többnyelvűség és a névtan. Főbb témái: a nyelv, kultúra és identitás kölcsönhatása; a többnyelvű szocializáció és a családi nyelvpolitika; a többnyelvű nevek és identitás; valamint a házassági névválasztás motivációi Magyarországon. Módszertani tanulmányai elsősorban a hallás utáni szövegértés készségeinek koncentrált fejlesztésére és a kulturális közvetítésre fókuszálnak a magyar mint idegen nyelv oktatásában.

CONSTANTINOVITS KINGA

Identitásőrzési stratégiák az ausztráliai magyar diaszpóra körében

Előadásomban az ausztráliai magyar diaszpóra kapcsolatrendszerére fókuszálok: kiemelten vizsgálom a magyar identitás megőrzésének stratégiáit, az ünnepek, hagyományok revitalizációját.

Kutatásomban arra keresem a választ, hogy milyen elemekből épül fel a diaszpóra tagjainak magyar identitása? Ezek közül melyeket tartják kulcsfontosságúnak a magyar identitás megőrzéséhez? Melyek az identitásőrzés gyakorlatai és szinterei? Milyen hálózatok és csomópontok azonosíthatók az ausztráliai magyarság körében? Végezetül érdemes kitekinteni, hogy milyen kapcsolatrendszerük van az anyaországgal?

Kutatásomat félig strukturált interjúk készítésével és kérdőíves kutatással végzem a sydneyi magyar diaszpóra körében. A kérdőíveket kvantitatív és az interjúkat kvalitatív módszerekkel mikroszinten elemzem.

A kutatás nem szokványos megközelítést kínál a diaszpórakutatások területén, mivel a diaszpóra tagjai saját maguk beszélnek identitásukról és identitásőrzési gyakorlataikról. Az eredmények várhatóan bemutatják az identitáselemeket és azt a kapcsolati hálózatot, amelynek csomópontjaiban sűrűsödnek az identitásőrzési gyakorlatok.

Kulcsszavak: Ausztrália, identitás, hálózatrendszer, diaszpóra

Constantinovits Kinga a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Történettudományi Doktori Iskolájának hallgatója. Kutatási területe az ausztráliai magyar diaszpóra, ahol ő maga is fél évet töltött állami ösztöndíjjal. Vizsgálatának centrumában az ausztráliai magyar diaszpóra 1945 utáni története, identitása, nyelvhasználata áll. 2023–2024 között a HUN-REN-BTK *Az 1956 utáni menekültválság és a magyar emigráns közösségek a hidegháború idején* című projektjében vett részt. Publikációi angolul és magyarul is megjelentek, többek között a *Hungarian Culture Studies*-ben és a *Kisebbségi Szemlé*-ben. E-mail: constkinga@gmail.com

BÁBA SZILVIA

A magyar identitás megnyilvánulási színtereinek jellemzői és kihívásai napjainkban az észak-amerikai diaszpórában

2015-ben szereztem PhD-fokozatot a Pécsi Tudományegyetem BTK, Interdiszciplináris Doktori Iskolában *Magyar identitás a tengeren túli diaszpórában* című értekezéssel. A Magyar Művészeti Akadémia Ösztöndíjprogram (2022–2024.) keretében részben a korábban, a tengeren túli magyar diaszpórával kapcsolatos kutatásomat kívántam folytatni, az észak-amerikai magyar vagy magyar származásúak közösségére fókuszálva. Vizsgáltam, hogy mi a jellemzője és milyen kihívásokkal kell szembenéznie az USA-ban és Kanadában a magyar identitás megnyilvánulási színtereinek, vagyis az egyházaknak, a szervezeteknek, az iskoláknak, a néptáncsoportoknak, a cserkészletnek. 2022. május 01. és december 31. között, magyar és angol nyelvű, online kérdőíves felmérést végeztem, amelyre 87 magyar nyelvű (55 %) és 70 angol nyelvű (45 %), tehát összesen 157 válasz érkezett. A kutatásom kvalitatív terepmunka volt, ezalatt 2022. június 23. és július 5. között tanulmányúton vettem részt Kanadában és az USA-ban, amely során találkoztam a kanadai és az amerikai magyar közösségek képviselőivel Kitchenerben, Cambridge-ben, Londonban, Torontóban, Niagara Falls-on, Windsorban, Toledóban, Detroitban, Clevelandban és környékén. Részt vettem református istentiszteleten, katolikus és görögkatolikus misén. Londonban, Torontóban, Windsorban (Kanada), továbbá Toledóban és Clevelandban (USA) kerekasztal-beszélgetésen vettem részt, ahol a meghívott szervezetek elnökeivel, vezetőivel, tagjaival – összesen 38 fővel – értekeztünk a kutatási témámról. A kutatásom során 64 strukturált, fókuszált mélyinterjút készítettem magyar nyelven az észak-amerikai magyar intézmények tisztségviselőivel, illetve olyanokkal, akik régóta a helyi közösség tagjai vagy a magyar vonatkozású kérdésekről alapos ismereteik vannak. Megállapításaimat a fenti kutatási módszerek, valamint statisztikák vizsgálata eredményeképpen fogalmaztam meg: az észak-amerikai magyar diaszpórát jellemző állapotokat, folyamatokat, amelyek részben okozzák, részben indokolják az általános jellemzőket és kihívásokat.

Kulcsszavak: etnikai identitás, asszimiláció, nyelvvesztés, fogyás, generációváltás

Bába Szilvia (1980), a Duna Művészegyüttes Nonprofit Kft. ügyvezetője. 2015 őszén summa cum laude eredménnyel szerzett doktori (PhD) fokozatot a Pécsi Tudományegyetemen, *Magyar identitás a tengeren túli diaszpórában* című disszertációjával, amely még abban az évben a Nemzetstratégiai Kutatóintézet–Méry Ratio Kiadó gondozásában könyvként is megjelent. 2022 tavaszán második, változatlan kiadásban is napvilágot látott a Polgári Magyarországért Alapítvány támogatásával. Főbb kutatási területei: emigráció, kivándorlás, tengeren túli magyar diaszpóra, identitás, mely témakörökben – a könyvön kívül – további 23 publikációt jegyez. A Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíj Program (2021–2024) nyerteseként folytatta kutatását. A magyar identitás megnyilvánulási színtereinek jelenét és jövőjét vizsgálta az észak-amerikai diaszpórában.

PALÓCZ MÁRK

Magyar jelenlét és diaszpóra Argentínában

„*Argentina es un país de inmigrantes*” [Argentína egy bevándorlókból álló ország] (Argentina. gob. ar, 2004), ahol jelenleg megközelítőleg 40 000 fő magyar él (Gazsó, 2016: 10), noha korántsem ekkora a napjainkban aktívan tevékenykedő magyar diaszpóra létszáma. A hivatalos statisztikák hiányában nem áll rendelkezésre olyan precíz számadat, amely e fenti számot megerősítené vagy megcáfolná, viszont az biztosan kijelenthető, hogy a fent említett negyvenezeres szám tükrözi az Argentínában élő magyarok és leszármazottaik lélekszámát. Az óriási országon belül bármerre is járunk – Buenos Aires utcáin, a Mendoza borvidéken, a déli Tűzföldön – kétségtelen, hogy találkozunk egy magyarral vagy egy magyar felmenővel rendelkező argentin állampolgárral.

Az elmúlt ötszáz év folyamán rengeteg magyar látogatta meg vagy telepedett le az Új Világnak azon a részén, ahol most Argentína található. A legelső magyar, aki feltehetően partra szállt a La Plata folyó torkolatánál, a Magellán expedíció egyik tagja volt; és ezt követően, a történelem során számos honfitársunk érkezett e távoli országba, hogy az új kontinensen tegye le jövőjének alapköveit (Szabó, 1982). Jelen munka arra vállalkozik, hogy bemutassa az argentinai magyarok történetét, a diaszpóra-közösségek kialakulását és működését a közelmúltban és napjainkban.

Kulcsszavak: *magyarok, diaszpóra, történelem, Dél-Amerika, Argentína*

Irodalom:

Argentina.gob.ar: Migraciones expulsó del país a dos delincuentes. García y Santilli lo informaron en una conferencia de prensa. <https://www.argentina.gob.ar/noticias/migraciones-expulso-del-pais-dos-delincuentes> [2024. december 28.]

Gazsó Dániel (2022): *Otthon és itthon – A magyar diaszpóra és anyaországja*. Gondolat Kiadó. Budapest

Gazsó Dániel (2016): A magyar diaszpóra fejlődéstörténete. *Kisebbségi Szemle*. 1. évf. 1. sz. 9–36.

Papp Z. Attila (2010): A nyugati magyar diaszpóra és szervezeti élete néhány demográfiai, társadalmi jellemzője. *Kisebbségkutatás*. 19. évf. 4. sz. 621–638.

Szabó László (1982): *Magyar múlt Dél-Amerikában (1519–1900)*. Európa Könyvkiadó. Budapest.

Palócz Márk tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karának Francia Tanszékén kezdte meg újlatin nyelvek és kultúrák alapszak francia szakirányán, spanyol nyelvi specializációval. Másodévtől mélyedt el kutatási témájában, ami a Francia Idegenlégió magyar és osztrák–magyar tagjaival foglalkozik, akik a francia érdekek védelmében szálltak harcba az első világháborúban. Az alapképzést követően két mesterképzést végzett: az egyik a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Nemzetközi Tanulmányok (globális megközelítésben) képzése, a másik a Visegrádi 4-ek közös Nemzetközi Tanulmányok (visegrádi és európai megközelítésben) képzése volt. Ez utóbbi négy különböző egyetemen zajlott, minden félévben másik országban: a Jagelló Egyetemen (Lengyelország), a Masaryk Egyetemen (Csehország), a Pécsi Tudományegyetemen (Magyarország) és a Bél Mátyás Egyetemen (Szlovákia). Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskolájának Politikatudományi programjában vesz részt. Kutatási témája az argentinai, a dél-afrikai és a franciaországi magyar diaszpórák politikatudományi megközelítésben.

FAZAKAS NOÉMI – BARABÁS BLANKA – BODÓ CSANÁD

„És önök, ha nem tudnak magyarul, mér jöttek magyar iskolába?": egy nyelvi revitalizációs program résztvevőinek nyelvi tapasztalatai

A kisebbségi nyelveket érintő nyelvcseréről szóló akadémiai diskurzusban és a közbeszédben egyaránt a folyamat legtöbbször veszteségként jelenik meg, mint ahogy azt a „nyelvi veszélyeztetettség” fogalma is mutatja. Ezt sokféleképpen próbálják ellensúlyozni, elsősorban nyelvi revitalizációs törekvésekkel, például ún. belemerítéses oktatási programokkal. Kevésbé jelenik meg azonban az ezekben a programokban részt vevők saját értelmezése arról, hogy a nyelvi tapasztalataik hogyan kapcsolódnak össze a szélesebb körű társadalmi-közösségi folyamatokkal. Előadásunk azt a kérdést vizsgálja meg, hogy miként élték meg saját életviláguk radikális átalakulását azok a fiatalok, akik az általános iskolát román nyelven végezték, de a Moldvai Csángómagyar Oktatási Programban való részvételük révén középiskolai tanulmányaikat már magyar nyelven folytatták egy többségében magyar nyelvű erdélyi város tanintézményeiben. Sokan közülük a nyugat-európai diaszporizáció folyamataiban vettek részt. A velük folytatott csoportos interjúk alapján rámutatunk arra, hogy milyen narratívák mentén értelmezik korábbi és jelenlegi nyelvi helyzetüket, és a közös értelmezés folyamataiban hogyan alakul a nyelvi kihívásoknak való megfelelés diskurzusa. A lokális jelentésalkotás folyamataiban a „veszélyeztetett” csángó nyelvnek a metanyelvben való továbbélése válik a nyelvi revitalizáció sikerének fokmérőjévé.

Kulcsszavak: nyelvi revitalizáció, Moldva, nyelvi tapasztalat, diaszporizáció, metanyelv

Fazakas Noémi egyetemi docens, a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Kara Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének oktatója. Kutatásait elsősorban a szociolingvisztika terén végzi, különös tekintettel a nyelvi revitalizáció és a kétnyelvűség kérdéskörére, ugyanakkor számos publikációja jelent meg a fordítástudomány és a tolmácsoláskutatás témájában.

Barabás Blanka az Eötvös Loránd Tudományegyetem doktorjelöltje. Kutatási érdeklődését a nyelvi és szemiotikai ideológiák minoritizált kontextusban végzett etnográfiai vizsgálata határozza meg.

Bodó Csanád egyetemi docens az Eötvös Loránd Tudományegyetemen és az MTA–ELTE Kollaboratív Kutatócsoport vezetője. Kutatásai középpontjában a minoritizált csoportok részvételi megközelítésen alapuló nyelvészeti etnográfia áll.

ROZS ESZTER

A kettős identitás és annak hatása a magyar diaszpóra gazdasági döntéseire: körforgásos gazdaság, fogyasztási és üzleti szokások Floridában

A diaszpóra identitáskutatása jelentős tényező a kultúra és gazdaság összekapcsolódásának, magatartás tipizálásának megértésében. A diaszpóra közösségek gazdasági magatartásának, gyakorlatának és hálózatainak vizsgálatával ez a tervezett kutatás hozzá kíván járulni annak mélyebb megértéséhez, hogyan formálják a globális gazdasági rendszerek ezeket a közösségeket, és azok hogyan hatnak a vizsgált régióra.

A tervezett kérdőívekből, interjúkból és a regionális piacelemzésekből származó adatok segítségével a kutatás lehetővé teszi a kettős identitás gazdasági dinamikájának árnyaltabb megismerését, beleértve a kereskedelemhez, befektetésekhez, vállalkozói szellemhez, fogyasztói magatartás kulcsfontosságú trendjeihez és az innovációhoz való hozzáállást.

Vizsgálni tervezett hipotézisek:

Az önzonosság jelentősen alakítja a gazdasági magatartást, az egyén a kulturális vagy csoportos értékeket helyezi előtérbe a személyes gazdasági érdekével szemben.

A diaszpórán belüli gazdasági hálózatépítést és közösségépítést elsősorban nem gazdasági önérdék motiválja, a címlisták és adatbázisok nem személyes anyagi haszonszerzési eszközként készülnek.

A rendszerváltás során vagy azt követően az USA-ba távozó magyarok eltérő gazdasági magatartást tanúsítanak az eltérő gazdasági feltételek és motiváció miatt, mint a később kivándoroltak.

A várt eredményeken keresztül a kutatás bemutathatja, hogy a kettős identitás dinamikus jelenség, a migrációs, transznacionális kapcsolatok, közösségi hálózatok lehetővé teszik a tudásátadást, erőforrások megosztását. A kulturális hagyományok és a társadalmi értékek fenntartására irányuló közösségi erőfeszítések összhangban mozognak a körforgásos gazdaság céljaival.

A diaszpóra közösségek gazdasági szerepének megvilágításával a kutatás célja az, hogy elősegítse a diaszpóra tagjainak a globális gazdasághoz való kapcsolódását, emellett következtetéseivel azon vállalkozók, befektetők, politikai döntéshozók és kutatók számára nyújtson új információt, akik érdeklődnek a diaszpóra kettős identitás természetéről és annak gazdasági vonatkozásai iránt.

Kulcsszavak: Magyar diaszpóra, kettős identitás, migráció, fogyasztói trendek, Florida, Egyesült Államok

Hivatkozott irodalom:

Burke, P. (2020): Identity. In R. A. Swanson (ed.): *The Cambridge handbook of Social Theory*. Cambridge: Cambridge University Press. 63-78. doi: <https://doi.org/10.1017/9781316677452.005>

Connor, W. (1986): The impact of homelands upon diasporas. In Gabriel Sheffer (ed.): *Modern Diasporas in International Politics*. London: Croom Helm.

Safran, W. (2011. 01). Diaspora in Modern Societies: Myths of Homeland and Return. *A Journal of Transnational Studies*. 1(1), 83–99. doi:10.1353/dsp.1991.0004

Rozs Eszter a PTE Rektori Kabinet, Világmagyarság Network Programiroda munkatársa. Fő kutatási területe a kettős identitás hatásának vizsgálata a diaszpóra közösségek gazdasági döntéseire, különös tekintettel az Amerikai Egyesült Államokra. 2018 és 2020 között részt vett a Kőrösi Sándor Diaszpóra Ösztöndíjprogramban. Szolgálatát Miami és Fort Lauderdale térségében, magyar diaszpóra szervezeteknél és magyar iskolákban teljesítette, mely tapasztalat a későbbi munkásságát és kutatási érdeklődését is megalapozta. Jelenleg a PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola első éves hallgatója.

SORBÁN ANGELLA

Utak az államnyelvhez - Az oktatás, a kétnyelvűség és a munkaerőpiac szociológiai kontextusáról Erdélyben, a 21. század elején

Az előadás azoknak a fontosabb kutatási eredményeknek az összefoglalása, amelyek a társadalomszerkezeti jellemzők és a kétnyelvűség tárgyában készültek a rendszerváltozást követő évtizedekben, az erdélyi magyarság körében. Az áttekintés célja – a témával kapcsolatos saját, illetve más társadalomtudományi vizsgálatok eredményeire egyaránt építve –, hogy támpontokat kínáljon a kisebbségi oktatás szociológiai és gazdasági vonzatainak újragondolásához, alapul véve a romániai kommunizmus bukása óta eltelt bő harminc év főbb tapasztalatait.

Az elemzés fókuszában a kisebbségi oktatás, a nyelvhasználat és a munkaerőpiaci jellemzők azon aspektusai állnak, amelyek az *államnyelvismere*hez, illetve a kapcsolódó nyelvi attitűdökhöz és magatartásmintákhoz köthetők, különös hangsúlyt fektetve a nyelveknek a gazdasági szférában, szűkebb értelemben pedig a munkaerőpiaci önpozicionálásban betöltött szerepére.

A rendszerváltozás óta eltelt időszak távlatából a kutatások eredményei azt mutatják, hogy a teljes szintű – az óvodától az egyetemig terjedő – anyanyelvi oktatás Romániában alapvető és nélkülözhetetlen, azonban nem elégséges ahhoz, hogy az Erdélyben élő magyar közösség a 20. századból megörökölt strukturális lemaradásait csökkenteni tudja, vagy akár hosszabb távon be tudja hozni.

A meglévő aszimmetrikus kisebbségi helyzetben a nyelvhasználat jellemzőit nagymértékben alakítják a társadalmi kényszerek és meghatározottságok csakúgy, mint a bejáratott kulturális modellek, attitűdök, hitek és toposzok. Mindezzel együtt (vagy mindennek ellenére) azoknak az adaptációs válaszoknak a társadalomformáló erejével is érdemes számolni, amelyeket egy kisebbségben élő közösség adott körülmények között, megváltozott helyzetekre, mozgásterét és lehetőségeit felmérve – újrapozicionálási megfontolásból – alkalmazhat.

Kulcsszavak: Erdély, kétnyelvűség, magyar kisebbség, oktatás, munkaerőpiac, iskolaválasztási modellek, nyelvhasználat társadalmi és gazdasági kontextusban

Sorbán Angella, PhD, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem kutatási osztályvezetője. Szociológus, nyelvészetből doktorált. Kutatási témái az interdiszciplináris humán- és társadalomtudományok körébe sorolhatók (kisebbség, társadalomszerkezet, kétnyelvűség, nyelvhasználat, oktatás, munkaerőpiac, nyelvi tájkép, munkamigráció, gazdasági kultúra). Több mint 50 szaktanulmány szerzője. Kötetei: *Örökölt dilemmák. Beszélgetések a romániai magyar társadalomról*, Kalota Kiadó, Kolozsvár, 2004 (társszerző: Nagy Kata). *Kisebbség és kétnyelvűség. A kétnyelvűség szociológiai aspektusai az oktatásban és a munkaerőpiacon*, T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2014; *Ó, a Nyugat, a Nyugat! Migráció és gazdasági kultúra. Az erdélyi perspektíva*, Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 2015. E-mail: sorban.angella@gmail.com.

GÚTI ERIKA

Társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek és a nyelvi aszimmetria összefüggései: Drávaszög esete

Az előadás *A magyar nyelv Horvátországban* (2016) című kötet azon fejezeteire épül, amelyek szerzője az előadó. Az előadás röviden bemutatja a magyar kisebbség nyelvpolitikai és nyelvi jogi helyzetét, majd az erősen centralizált horvát állam egyenlőtlen társadalmi-gazdasági fejlődésének a kisebbségi magyarságra gyakorolt hatásait vizsgálja.

A nyelvpolitika történelmi-szerkezeti strukturális modellje (Tollefson, 1991) rávilágít arra, hogy a hatalmi aszimmetriák – az egyenlőtlen fejlődés és a társadalmi-gazdasági hierarchia – közvetlenül befolyásolják a kisebbségi közösségek helyzetét, fokozva a nyelvi aszimmetria hátrányos hatásait. Az elemzett eset azt mutatja, hogy a kisebbségi identitás fenntartása nem csupán kulturális kérdés, hanem célzott szociálpolitikai és gazdasági intézkedéseket is igényel.

Az előadás az integrált nyelvi és gazdaságpolitikai beavatkozások szükségessége mellett érvel a régió fenntartható fejlődése és a nyelvi egyenlőtlenségek csökkentése érdekében.

Kulcsszavak: centralizáció, regionális egyenlőtlenség, aszimmetria, Drávaszög

Irodalom:

Fancsaly Éva – Gúti Erika – Kontra Miklós – Molnár Ljubić Mónika – Oszkó Beatrix – Siklósi Beáta – Žagar Szentesi Orsolya (2016): *A magyar nyelv Horvátországban*. Gondolat Kiadó – Media Hungarica Művelődési és Tájékoztatási Intézet. Budapest – Eszék.

Tollefson, J. M. (1991): *Planning Language, Planning Inequality: Language Policy in the Community*. Longman Kiadó. London – New York.

Gúti Erika docens a Pécsi Tudományegyetem Magyar Nyelv és Irodalomtudományi Intézetében. Kutatási területei: alkalmazott szociolingvisztika, nyelvpolitika, nyelvi emberi jogok, nyelvi kisebbségek nyelvpedagógiája.

FARKAS DÁNIEL

A limai magyar közösség története, 1945–1990 – Revitalizáció és ideiglenes hanyatlás

Előadásom elsősorban egy magyar szórványközösség, a limai magyar kolónia 1945–1990 közötti történetét kívánja bemutatni. Forrásbázisom központi elemét egy oral history gyűjtés képezi. 2024 májusában a KKM Klebelsberg Kunó Ösztöndíjprogram keretében 20 személlyel vettem fel mélyinterjút Limában, magyar származású emigránsokkal, illetve leszármazottaikkal. Ezt egészítik ki az interjúalanyok személyes gyűjteményeinek dokumentumai, kortárs magyar sajtóanyagok, valamint a Magyar Nemzeti Levéltár külügyi iratanyagának releváns részei.

Kutatásaim során elkülönítettem az 1944–1947 közötti, 1956 utáni, valamint a szocialista külgazdasági tevékenységgel (szakértők küldése, kereskedelmi kirendeltségek) összefüggő migrációs folyamatokat. Az egyes interjúk személyes történeteinek segítségével világítom meg ezeknek a migrációs fázisoknak a sajátos jellemzőit. Elemzem a perui, kiemelten a limai magyar közösség a perui társadalomba való integrálódásának folyamatait, a megélhetés lehetőségeit.

Az 1945 utáni kivándorlási hullám elsősorban a háború, vagy annak utóhatásai elől külföldre költöző, változatos hátterű kivándorlókat foglal magába, amelyben megtalálhatóak szerződött repülési szakemberek, véletlenszerűen odavetődő menekültek, és családegyesítést végrehajtó magyarok is. Az 1956-os „hullám” elsősorban más országból továbbvándorlásból, illetve megkészt családegyesítésekből áll. Az 1968-as magyar–perui kapcsolatfelvételt követő migrációt elsősorban a vasfüggönyt átlépő szakemberek helyi letelepedéséből vagy pedig Peru érintésével való továbbdisszidálásából áll, amely újabb izgalmas elemekkel gazdagítja Lima magyar közösségének történetét.

A konkrét emigrációs hullámok mellett röviden felvázolásra kerülnek Peru kortárs politika- és társadalomtörténeti változásainak hatásai a magyar közösség életében.

Kulcsszavak: diaszpóra, Peru, menekültek, asszimiláció, vasfüggöny

Farkas Dániel történész, egyetemi tanulmányait a Károli Gáspár Református Egyetemen kezdte, ahol a Benda Kálmán Bölcsész- és Társadalomtudományi Szakkollégium munkájában is részt vett. Latin-Amerika hidegháborús történetének különféle társadalom- és politikatörténeti aspektusait 2020 óta kutatja. Történelem mesterszakos oklevelét modern politika- és hadtörténet szakirányon 2021-ben szerezte a Károli Gáspár Református Egyetemen, ugyanettől az évtől kezdve az egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának hallgatója, kutatási témája Magyarország külkapcsolatai Peruval és Bolíviával a hidegháború folyamán. 2023 júliusa óta Danube Institute kutatója, ahol Magyarország külkapcsolatait és Latin-Amerika geopolitikai helyzetét vizsgálja.

ISTVÁN TARRÓSY – MÁRK PALÓCZ

Hungarian Footprints in South Africa from the 19th Century up to the Present Day

The Republic of South Africa is one of the developmental poles of the African continent due to its natural resources, economic strength and its territorial connectivity, among others. Throughout the course of history this country was among the wealthiest countries in the world and it is still an economic and political centre of gravity in Africa. Ever since the 19th century – because of economic hardships or political persecution in Hungary – some thousands of Hungarians arrived in this land to find a new home for themselves, and if not their descendants, but themselves had left footprints in the country. Thus, we can find the Tokai Manor House, the Tokai Park, the Tokai Forest and the Tokai Arboretum close to Cape Town; there is also the parcel of the Hungarian Alliance of South Africa called the ‘Hungarian Farm’ (Magyar Tanya) on Dane Road 50 in Midrand between Johannesburg and Pretoria. All these places have their own history which contribute to the living memory of the Hungarian diaspora in the country. This paper wishes to reveal the background with regard to the Hungarians living in the Republic of South Africa.

Keywords: Hungarians, Diaspora, History, Footprints, South Africa

Tarrósy István a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszékének professzora, a PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola International Politics program és a PTE Afrika Kutatóközpont vezetője, egyúttal a PTE nemzetközi igazgatója. Kutatási területei: a politikai afrikánisztika, afro-ázsiai dinamikák, afrikai migráció és diaszpóra, poszt-szovjet/posztkommunista Afrika-politikák, szubszaharai afrikai geopolitikák. PhD fokozatát és habilitációját a Pécsi Tudományegyetemen szerezte. A University of Florida Center for Arts, Migration and Entrepreneurship központjának affiliált tagja, egyúttal a Center for African Studies China–Africa Working Group tagja. Az AEGIS „Africa in the World” collaborative research group (CRG) társvezetője. Az *Afrika Tanulmányok (Hungarian Journal of African Studies)* folyóirat alapító-főszerkesztője. Legutóbbi könyvei: az *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* (társzerkesztésben Vörös Zoltánnal, Ludovika Kiadó, 2024) és a *Selected African Studies. In memory of Zsuzsanna Biedermann* (társzerkesztésben Kiss Judittal, Cambridge Scholars, 2024).

Palócz Márk began his studies at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Pécs, majoring in Romance Languages and Cultures with a specialization in French and an additional focus on Spanish. From his second year onward, he delved into his research topic, which explores the Hungarian and Austro-Hungarian members of the French Foreign Legion who fought in World War I to defend French interests. After completing his bachelor's degree, he pursued two master's programs: one in International Studies (with a global approach) at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Pécs, and another in International Studies (with a Visegrád and European perspective) as part of a joint program among the Visegrád Four countries. The latter program took place at four different universities, with each semester in a different country: Jagiellonian University (Poland), Masaryk University (Czech Republic), the University of Pécs (Hungary), and Matej Bel University (Slovakia). He is currently enrolled in the Political Science program of the Interdisciplinary Doctoral School at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Pécs. His research focuses on the Hungarian diasporas in Argentina, South Africa, and France from a political science perspective.

CHRISTIAN PISCHLÖGER

Többynelvűség az egykori burgenlandi zsidó közösségekben

A mai Burgenland területe 1921-ig Magyarországhoz tartozott, majd az 1919-es Párizs környéki békeszerződések értelmében Ausztriához csatolták. 1938 elején még körülbelül 4 000 zsidó élt Burgenlandban, azonban a zsidó élet Burgenlandban 1938 márciusában véget ért. A burgenlandi zsidók történetében az Ausztria részeként eltöltött tizenhét éves epizód csak egy rövid időszak volt a több évszázados Magyarországhoz való kötődéssel összevetve.

A (szak)irodalomban a zsidókat gyakran a német nyelv és kultúra kizárólagos hordozóiként ábrázolják. De társadalmi-vallási és nyelvi szempontból a burgenlandi zsidó közösségek korántsem voltak homogén közösségek. 1868-ban Magyarországon szakadás történt az ortodoxia és a neológia között: az előbbi a hagyományos zsidó nyelvek – a mindennapi életben és a hitoktatásban a jiddis, az istentiszteletek során a héber/arámi nyelv – megtartását szorgalmazta. A neológ irányzat az ország nyelveinek, a magyarnak és/vagy a németnek a használatát támogatta. A tanulmány azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy milyen nyelveket használtak a burgenlandi zsidó közösségekben. Emellett szóba kerülnek a (több)nyelvű identitás(ok) és a nyelvi lojalitás(ok).

Kulcsszavak: Burgenland, magyar, német, jiddis, héber, többynelvűség, nyelvi identitás

Christian Pischlöger finnugor nyelvészet szakon végzett a Pécsi Egyetemen, tanulmányi során a Pécsi Tudományegyetem vendéghallgatója is volt. Az egyetem elvégzése után egy-egy évet ösztöndíjjal Helsinkiben és Tartuban töltött. Kutatómunkája során több évet dolgozott Izsevszkben és Joskar Olában. Több éven át a beszermán és udmurt nyelv közösségi médiában betöltött szerepével foglalkozott, majd 2024 februárjáig a LIDIVOKA-projekt (*Nyelvi sokszínűség a Volga-Káma régióban*; <https://lidivoka.univie.ac.at/>) munkatársa volt, amely a finnugor nyelvek (elsősorban az udmurt, beszermán, mari) és török nyelvek (különösen a csuvas, tatár és baskír) kontaktzónájában megfigyelhető nyelvi jelenségeket vizsgálja. Két éve kutatásainak középpontjában Burgenland többynelvűsége áll, különös tekintettel az egykori burgenlandi zsidó közösségek többynelvűségére.

ROSENBERG MÁTYÁS

A nyelvi revitalizáció paradoxona zsidó közösségekben

A magyar nyelven is beszélő zsidóság kétszeresen diaszpórikus létben létezik: egyrészt a zsidó hagyomány értelmezésében a *galut* (diaszpóra) a történelmi Izrael földjén kívül élő zsidó közösségeket jelenti, másrészt a magyar nemzetpolitika a diaszpóra fogalmát a határon túli magyar (nyelvű) közösségekre, az Izraelben élő magyar származású zsidókra is kiterjeszti. Előadásomban először röviden bemutatom a Magyarországon és Izraelben élő zsidó közösségek rendkívüli nyelvi és társadalmi heterogenitásának összefüggéseit, valamint azokat a nyelvi revitalizációs folyamatokat, amelyek befolyásolják egyebek mellett a héber, arámi, jiddis, magyar és angol nyelvek, illetve pl. a zsidó-magyar (Rosenhouse, 2018) és a háredi jiddis (Assouline, 2018) használatát. Amellett érvelek, hogy a nyelvi határok fenntartása és megerősítése párhuzamosan zajlik a nyelvi határok lebontásával – miközben a nyelvpolitika egyes nyelvek között tiszta határokat igyekszik fenntartani, más esetekben azok elmosására törekszik. A különböző korszakokban azonban eltérő célok érdekében és eltérő módszerekkel törekedtek a nyelvek revitalizálására, ami egymással ellentétes folyamatokat eredményezett: a fenntartható többnyelvűség éppúgy szerepelt a zsidóság céljai között, mint a teljes nyelvi asszimiláció. Az előadás központi témájaként a revitalizációs folyamatok egyik kevésbé vizsgált aspektusát elemzem, amelyet „revitalizációs paradoxonnak” (Revitalization Trade-off) nevezek. Ez a terminus arra utal, hogy egy veszélyeztetett nyelv sikeres újjáélesztése olykor más, esetleg szintén veszélyeztetett nyelvek rovására történik meg, melyek helyzete jelentősen romolhat, így azok is revitalizációra szorulhatnak. Bemutatom, hogy a többnyelvűség fenntartása rendkívül erőforrás-igényes és nehéz feladat még funkcionális nyelvi megoszlás esetén is. A revitalizációs paradoxont egyúttal a nyelvek közötti versengés (Language Competition) folyamataként értelmezem (vö. Fishman, 1991), és több példával is alátámasztom, hogy a nyelvek viszonya a többnyelvű zsidó közösségekben (is) elsősorban spontán alakult, de nem független a külső beavatkozásoktól.

Kulcsszavak: zsidóság, héber, jiddis, nyelvi revitalizáció, nyelvcseré

Irodalom:

Rosenhouse, Judith (2018): Jewish Hungarian in Hungary and Israel. In: Hary Benjamin et al. (eds.): *Languages in Jewish Communities, Past and Present*. De Gruyter. Berlin. 453–471.

Assouline, Dalit (2018): Haredi Yiddish in Israel and the United States. In: Hary Benjamin et al. (eds.): *Languages in Jewish Communities, Past and Present*. De Gruyter. Berlin. 472–488.

Fishman, Joshua A. (1991): *Reversing Language Shift: Theory and Practice of Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters.

Rosenberg Mátyás a Pécsi Tudományegyetemen 2015-ben szerzett romológus mesterszakos diplomát, jelenleg az ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola PhD-hallgatója. 2014 és 2022 között több alkalommal is OTKA-pályázat keretében vett részt romani és beás közösségeket vizsgáló kutatásokban, amelyek a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete (később HUN-REN Nyelvtudományi Kutatóközpont) vezetésével zajlottak. 2012 óta az Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt. (jelenleg MKIFK Magyar Közlönykiadó és Igazságügyi Fordítóközpont Zrt.) számára végez tolmács- és fordítói munkát, de szerkesztői és korrektori feladatokat is ellátott. A PTE-BTK Romológiai Kutatóközpont Romani és Beás nyelvi műhelyének alapító tagja. Kutatási területei közé tartozik a romani és beás dialektológia, a héber nyelv, a mikro- és makrotoponimák nyelvészeti kérdései, a grafizáció, a nyelvi és társadalmi összefüggések, valamint a számítógépes nyelvészet.

KRESZTYANKÓ ANNAMÁRIA

Ortodox zsidó édesanyák nyelvválasztása – a héber revitalizációja

Jelen előadás egy 2024 tavaszán kezdődő nyelvészeti antropológiai terepmunka tapasztalatait összegzi. A vizsgálat egy magyarországi ortodox zsidó közösség kutatásán keresztül mutatja be a nyelvi szocializáció mindennapi működését azzal az elsődleges céllal, hogy a társas különbségekhez vezető nyelvi folyamatokat rögzítse. A megfigyelések és interjúk Budapesten élő ortodox zsidó édesanyák és gyermekeik nyelvi szocializációs folyamatait vizsgálják a nyelvi különbségtételezés, valamint a héber nyelvi revitalizáció középpontba állításával. Az előadás célja, hogy a megfigyelt és megkülönböztetett közösségi tevékenységek nyelvi gyakorlatait, valamint annak mintázatait leírja.

Az ortodox zsidó közösségeket alapvetően többnyelvűség jellemez, ahogy a vallásos zsidókat is már évezredek óta (Fader, 2020). E többnyelvűséget triglossziaként is definiálhatjuk (ahogy Fader is teszi ezt észak-amerikai kutatásai során). Ez azt jelenti, hogy a nyelvi erőforrásaik három nyelvet érintenek, amelyek mindegyikét megkülönböztetett közösségi tevékenységekre használják (Fader, 2020: 229). A kutatás során e jelenséget olyan fiatal családok körében figyeltem meg, akik chábád küldöttként érkeztek Budapestre, mely az ortodox zsidóság haszid mozgalma, és a család nő tagjai magyar vagy európai gyökerekkel rendelkeznek. A triglossziás helyzetet esetükben a magyar és az angol nyelv mellett a héber nyelv revitalizációja adja.

A kutatói pozícióból adódóan – nem vallásos nőként – a terepmunka több korlát közé szorult: egyrészt felnőtt nőket, másrészt lányokat, harmadrészt pedig, Bár micvó előtt álló fiúkat vonhattam be a kutatásba, így alapvetően női nézőpont jelenik meg e nyelvi szocializációs vizsgálatban.

Kulcsszavak: nyelvi szocializáció, revitalizáció, héber nyelv, terepmunka

Irodalom:

Avineri, Netta (2015): Yiddish Language Socialization across Communities: Ideologies, Religion and Variation. *Language and Communication* 42. 135–140.

Fader, Ayala (2006): Learning faith: Language socialization in a community of Hasidic Jews. *Language in Society* 35. 205–229.

Fader, Ayala (2020): *Hidden Heritics: Jewish Doubt in the Digital Age*. Princeton University Press.

Kresztyankó Annamária magyar nyelv és irodalom tanár, szociokulturális nyelvész. Fő kutatási területe a nyelvi szocializáció, elkötelezetten érdeklődik a kultúrák közti hasonlóságok és különbségtételek iránt: ezen belül is leginkább a kisebbségi szocializációs folyamatok foglalkoztatják. Jelenlegi kutatásainak célja a magyarországi (cigány, zsidó) kisebbségekhez tartozó gyermekek és kamaszok identifikációjának vizsgálata. Elemzései arra irányulnak, hogy a társadalmi identitások és kulturális gyakorlatok hogyan jönnek létre a nyelvi gyakorlatokon keresztül. Az ELTE Magyar Nyelvtudományi Doktori Iskoláját 2024-ben végezte el, disszertációja bemutatja a szociokulturális nyelvi portfólió módszertanát, mely a beszédmódok és a testkép vizualizációját kapcsolja össze. Magyar nyelv és irodalom tanárként dolgozik egy budai gimnáziumban.

BÓDI BARBARA

A hazai és európai roma/cigány képzőművészet kontextusa

A roma/cigány nemzetiség feltehetően Pandzsáb területéről meginduló vándorlása nagyjából a III. századtól indult el több hullámban és eltérő útvonalakon. A passzív rezisztencia és üldöztetések során szórványosan kisebb kolóniákkal telepedtek le Ázsia és Európa különböző országaiban. Európát a XIII-XV. században érték el, ahol többségében kedvezőtlen fogadtatás övezte létüket, az adott társadalom peremére szorulva marginalizálódott állapotba kerülve. Magyarország akkori területére is ebben az időszakban telepedett le, ahol kedvezőbb életkörülmények és fogadtatás várta a szomszédos országokhoz képest.

A hazánkban több mint 6 évszázada élő legnagyobb lélekszámú történelmi kisebbségének vonatkozásában csekély számú művészeti és kulturális kutatás született, ezáltal a bennük rejlő értékpotenciál is nagyrészt feltáratlan maradt. A magyarországi roma képzőművészet differenciált bemutatása és folytonosan változó organikus felülete új és kreatív vizsgálati felületet nyújt, amely során maguk a roma származású alkotók nézetei - mint elsődleges hiteles megközelítése a roma identitásértelmezések és alkotói mechanizmusok kontextusának – tudományos megalapozottsággal felderítésre kerül. Egy zárt alkotóközösség művészi tevékenységét tárom fel félig strukturált szakértői mélyinterjú módszerrel, amely révén kitarul egy ismeretlen, értékeken alapuló művészközösség köre, betekintést nyerve társadalmi háttérébe, integrációs útjainak folyamatába, tradíciók és néphagyományaik alakulásába és művészi ars poeticájába. A *roma képzőművészet fogalmát* és differenciált megnyilvánulási módjait definiálom és az *Egy művészeti tér* ábrát szemléltetem a magyarországi roma képzőművészet hazai és európai viszonyrendszerének kontextusában. Annak elemzésével bemutatom az egyetemes művészeti szcénában elfoglalt pozícióját és benne rejlő – határok felett átívelő – egyedi képességekkel bíró értékpotenciálját. Mindez nagyrészt Európában szórványosan megjelenő európai roma népesség letelepedésének földrajzi adottságai és szegregált társadalmi helyzete és speciális művészeti kvalitásai révén is befolyásolt. Az országhatárok felett megjelenő európai roma képzőművészet közösségé formálását az ERIAC –European Roma Institute for Arts and Culture – tűzte ki céljául az értékek összefogására, bemutatására és támogatására.

A kutatás lehetőséget kínál a roma képzőművészet kisebbségszociológiai és művészetszociológiai keresztmetszetű valóságához közelebbi megismerésére, erőforrásainak megfelelő értékelésére és differenciált elhelyezésére az egy művészeti térben.

Kulcsszavak: roma képzőművészet, egy művészeti tér, műalkotás, identitás, európai roma képzőművészet, ERIAC

Bódi Barbara (művésznevén "*DrBoba*") társadalomkutató, művészpédagógus, festőművész, honlapja: www.drartboba.com. Az ELTE Társadalomtudományi Kar, Szociológia Doktori Iskola Interdiszciplináris társadalomtudományok programjában szerezte doktori fokozatát 2024-ben Csepeli György és Kállai Ernő szakmai támogatásával. Doktori disszertációját *A XX. század második felében kibontakozó cigány/roma képzőművészeti mozgalom és változásának folyamata a társadalmi emancipáció kontextusában* témakörben írta. Kutatási céljának egyike a perifériára szorult nemzeti kisebbségek művészeti és kulturális értékeinek a dokumentálása, ezáltal feltárása és elhelyezése a hazai társadalom- és kultúrtörténetbe, valamint művészeti térbe. Kutatási témái: a különböző identitásértelmezések megnyilvánulási módjai a művészetben; vizsgálja, hogy létezik-e etnikailag meghatározott művészet, hogy mennyiben releváns kérdés a műalkotások értelmezésében és befogadásában a hovatartozás és társadalmi környezet hatása; a roma származás és alkotói folyamat korrelációját körbejárva annak árnyaltabb, maga az alkotó által feltárt objektív összefüggései; a roma/cigány nemzetiség művészeti és kulturális értékutatása. Kutatásait a későbbiekben további hazai nemzetiségek vizuális művészetére is ki kívánja terjeszteni, más művészeti műfajok és művészeti ágak vizsgálatával együtt. Jelenleg a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézetének a kutatója, előadásokat tart és publikál, művészeti alkotótevékenysége mellett.

PETRA EGRI

Reimagined and Revitalized Gabori Roma Costume: The Case Study of Zoltán Sztojka

The research and understanding of Romani dress culture in Hungary is vital because it represents a cultural tradition and a sense of belonging that has unfortunately been significantly reduced by the rise of the globalised fast fashion market. Today, traditional dress is worn by fewer and fewer people. Some Romani people in Hungary feel that wearing traditional clothes 'stigmatises' them, and this leads to fewer people wearing them. Unfortunately, the forced conformity to the "values" of the majority society leads to the Romani people losing their own vibrant and colourful tradition of dress. My paper aims to show - through a case study - how Zoltán Sztojka, a Gabori Roma living in Hungary, relates to Gabori men's costume culture and what religious symbols he mobilises in his private and social life. However, Sztojka is not wearing the conventional Gabori Roma costume. His costume is often a mixture of the women's shirt (e.g. Kalotaszegi) and the traditional Gabori men's clothing (e.g. waistcoat or hat). The Gabori costume is reborn on Sztojka's body. My case study explores how one can become a Romani Dandy through dress and postmodern religiosity and what it means to break out of mainstream society and preserve Romani culture through the heritage of dress. By interpreting his everyday activities (e.g. fortune telling), I will show how he uses a kind of mystical Roma tradition to shape contemporary identity possibilities.

Keywords: dress culture, cultural heritage, case study, postmodern religiosity

Petra Egri is a fashion theorist, chair of the Department of Applied Arts at the University of Pécs, a senior research fellow at Hungarian Academy of Arts, Research Institute of Art Theory and Methodology. Her awarded book on radical fashion performance was published in 2023. Egri has published her research in professional fashion journals (*Fashion Theory*, *Fashion Studies Journal*, *Vestoj*, *BLAS*) and served as a co-editor of three books about theatrical performances. She has a book chapter (Balmain x Barbie: A Fashion NFT Case Study) published by Bloomsbury in the book *Digital Fashion: Theory, Practice and Implications*. In 2022, her co-curated fashion exhibition (SOCIAL_EAST) was presented in New York City.

KRISTON LILI

A divatkiállítás mint a kulturális antropológia kortárs színtere

Az előadó hét hazai és nemzetközi példa segítségével mutatja be a divatkiállítás mint kortárs kulturális antropológiai metodika perspektíváit és tendenciát. A kiállításokat (Körforgásban-in circulation: Romani Design, Romani Design Fashion Art-Aktivizmussal a Tradíciókért, Magyar Menyasszony, Divat & Város, Dívák & Ikonok, Folk Fashion, illetve a Dolce & Gabbana: D'al Cuore Alle Mani) a kurátori koncepció szemszögéből, akadémiai esettanulmányként mutatja be, mint modernkori hagyományőrzési stratégia, illetve szemléletformáló eszköz, fókuszba helyezve a viseletet, mint nonverbális kommunikációs platformot, különös tekintettel a kulturális kizsákmányolás ellen való törekvésekre.

Kulcsszavak: divatkiállítás, hagyományőrzési stratégiák, kulturális kizsákmányolás

Kriston Lili: divatkutató, kurátor. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem doktorandusza. Kutatási területe: aktivizmus, kulturális örökség, a nők és kisebbségek helyzetével kapcsolatos szociális kérdések, formatervezés, kortárs filozófia, művészetpszichológia, performanszművészet. Kurátoraként részt vett a Romani Design divatmárka magyarországi és nemzetközi kiállításainak szervezésében: Romani Design Fashion Art-Activism for Tradition (Hagyományok Háza, Móra Ferenc Múzeum, Kassa ULUV), OUR ROOTS IN US (Brüsszel Liszt Intézet), Romani Design- Art in the Library (Ludwig Múzeum), VEB2023 EKF Együtt Berhidáért projekt és Biennálé.

OKTATÁS

MAGYAROKTATÁS, NYELVPEDAGÓGIA, INNOVATÍV MÓDSZEREK

BLOMQVIST TÜNDE

A svédországi egyetemi magyaroktatás. Célcsoportok és kihívások

A svédországi Uppsala Egyetem Skandinávia (Svédország, Norvégia és Dánia) egyetlen olyan felsőoktatási intézménye, ahol magyar nyelv, kultúra és irodalom oktatás zajlik. Az egyetemi szintű magyar nyelvtanulás azonban itt is szűkös keretek közé szorul. Így a teljesen kezdő nyelvtanuló hallgatók és az esetleges magyar nyelvvel felnövő, illetve a nyelvet rendszeresen használó diákok is ugyanabban a csoportban kezdik és folytatják tanulmányaikat a magyar nyelv, nyelvészet, kultúra és irodalom területén. Az oktatás igyekszik a potenciális hallgatókhoz alkalmazkodni: online történik, többnyire késő délutáni illetve esti órákban, és nem igényel teljes munkaidős elfoglaltságot. Mi egyáltalán a svédországi magyaroktatásnak a célja, kik azok a hallgatók, akik jelentkeznek a kurzusokra, milyen oktatási anyagok használhatók a vegyes csoportokban, illetve van-e jövője a magyaroktatásnak Skandináviában.

Előadásom célja bemutatni a svédországi egyetemi magyaroktatást, illetve rávilágítani azokra a didaktikai kihívásokra, amelyekkel az egyetemi oktatóknak mindenképpen számítaniuk kell a kezdő nyelvtanulóknak, az ún. *heritage speakers* és az anyanyelvi diákok együtt tanításakor.

Kulcsszavak: magyar mint idegennyelv oktatása, magyar anyanyelvi oktatás Svédországban

Blomqvist Tünde a kolozsvári egyetem magyar–német szakán államvizsgázott 2001-ben. Ezt követően Svédországba költözött, ahol 2011–2017 között doktori tanulmányokat folytatott az Uppsalai egyetem Modern nyelvek intézetének finnugor szakán. Kutatásának témája a svédországi magyar származású szépírók munkássága volt. Ennek a kutatásnak az eredménye a *Mellan två stolar. Författarskap i Sverige med ungerskspråkig bakgrund (1945–2015)* „Két szék között. Magyar nyelvi háttérrel rendelkező szépírók Svédországban (1945–2015)” című doktori értekezés.

Jelenleg egyetemi adjunktusként az Uppsalai egyetem kutatójaként és magyarszakos tanáráként tevékenykedik. Kutatási érdeklődési köre a külföldi magyar irodalom, szépirodalmi fordítások, kultúrspecifikus kifejezések fordításai, a svédországi magyar szépírók, stb.

TÓTH TÜNDE

Magyarság és hungarológia Észtországbán és Dél-Koreában

Észtországbán évszázados múltra tekinthet vissza az egyetemi magyaroktatás, és évtizedek óta működnek különböző, a magyar kultúrához kapcsolódó és a helyi magyar közösséget összefogó egyesületek, a rendszerváltás után pedig, magyar kulturális intézet is nyílt. Az előadás bemutatja a közösségek és szervezete történetét, jó gyakorlatait, s egyúttal kitér a kihívásokra is, melyet az immár harmadikgenerációs fiatalok, illetve a közelmúltban kiköltözött családok magyar gyermekeinek magyaroktatása jelent. Emellett rövid betekintést ad abba is, miért könnyebb és miben nehezebb az észti anyanyelvűeknek magyarul tanulni, mint finnül vagy angolul.

Az előadás összeveti az észtországgal a dél-koreai helyzetet. Korea ma a soft power egyik fellegrárának számít, s ettől nem függetlenül az eddig meglehetősen homogén országban egyre több a vegyes házasság – vajon az ott születő, részben magyar származású gyerekek a családon kívül milyen kapcsolódási pontokat találnak a magyar nyelvhez és kultúrához egy olyan országban, melynek ötvenmillióval több lakosa van, mint Észtországnak? Dél-Koreában is több évtizede működik egyetemi magyar szak és tanszék, és pár éve ott is nyílt magyar kulturális intézet a fővárosban, de mennyire érdekes, elérhető, illetve hasznosítható ott a magyar nyelv és kultúra?

Az előadás harmadik része a fenti elemzésekből kiindulva javaslatot tesz egy olyan akkreditált online közoktatási intézmény létrehozására, mely a motorja lehet a jövőben a revitalizációnak.

Kulcsszavak: MID (magyar mint idegen nyelv), származási nyelv, online

Tóth Tünde a Tartui Egyetem volt magyar lektora (2009–2012), a Tallinni Magyar Intézet volt igazgatója (2015–2017), a dél-koreai Hankuk Idegennyelvi Egyetem volt egyetemi docense (2019–2022), az első magyarországi digitálisbölcészeti egyetemi képzés (ELTE BTK BIÖP) társalapítója és vezetőhelyettese (1997–2007); latin–magyar–angol nyelv és irodalom szakos középiskolai tanár.

AGNES SZABO

High school students in the Hungarian language and culture program in the Diaspora, in Australia

Will they stay until the age of 18 or will they leave?

This presentation is about the inter-educational © relations between Hungarian minority groups representing people with different background in Australia from the high school students' perspective.

The purpose of this presentation is to demonstrate the attitude of high school students towards learning the Hungarian language in Australia with the purpose of sitting for different examinations organised by Hungarian, European and/or Australian authorities in the Hungarian language.

The example will be given based on personal hand-on field experience with different participating organisations under the leadership of Agnes Szabo Online Hungarian Tuition.

The presentation gives a list of the high students' opinion about learning the Hungarian language in the Diaspora while giving some insights into the methodology for keeping the high school students' interest at high. The presentation gives some idea how these students achieve 86–92% results every year at their different examinations in the Hungarian language.

As a contrast, opposite to the Hungarian language, all the languages in Australia experience a huge drop in the number of enrolled high school students from the student's age of 14 years old.

This presentation calls the attention for the unresolved issues of the dedicated teachers teaching the language under different regulations, logistics in vetting the different exam papers in Europe and Australia in relation of the same Hungarian language.

This presentation offers opportunities for further research in relation to the placement of the Hungarian language within the Hungarian community in Australia.

Keywords: Hungarian diaspora, Australia, high school students, exam

Agnes Szabo is a language education specialist, teacher, interpreter and founder of *Inter-Line Education* ©. Agnes holds a Diploma in Foreign Trade (Russian, English languages) from Külkereskedelmi Főiskola, Hungary (1981), a BA in Languages (Chinese, Spanish, Pitjantjatjara, Yolingu languages) from Flinders University (2017) and BA in Indigenous Studies (2020). Agnes has been a NAATI certified Interpreter – Translator for 32 years. Agnes has been the Principal of the Hungarian Community School of Adelaide Inc. since 2012. Agnes is the CEO of Inter-Line Education © method for providing real-time online language education at Agnes Szabo Online Hungarian Tuition system. Agnes is a foundation member of the Diaspora Project Network of the University of Pécs.

CSIRE MÁRTA – SZABÓ VERONIKA

Német–magyar kétnyelvű fiatal felnőttek írott nyelvhasználatának morfológiai sajátosságai

Előadásunkban német–magyar kétnyelvű fiatal felnőttek nyelvhasználatának morfológiai sajátosságait tárgyaljuk. A magyar nyelv ausztriai helyzetének példáján körüljárjuk a származásnyelv fogalmát és jellemzőit, majd feltárjuk az általunk vizsgált csoport magyar nyelvhasználatának néhány jellemzőjét.

Vizsgálatunk alanyai Ausztriában élő magyar származásnyelvű fiatal felnőttek, olyan nyelvtanulók, akik a magyar nyelvet születésük óta sajátították el. A magyar nyelv számukra nem azonos az anyanyelvvvel annak tradicionális meghatározása szerint, hanem egy más nyelvű környezetben a család (egyik) elsődleges nyelve. Ezek a diákok egyetemi tanulmányaik keretében az osztrák felsőoktatásban tanulják a magyar nyelvet; a vizsgálat az általuk létrehozott magyar nyelvű szövegprodukciók elemzésén alapul. Azokkal a jellegzetes morfológiai jelenségekkel foglalkozunk, amelyek ezen beszélők nyelvhasználatát jellemzik. A morfológiai jellegzetességek forrása részben a környezetnyelv, a német (ilyen például a vonzatstruktúrák megváltoztatása, kötőmód helyett kijelentő mód használata), ugyanakkor a származásnyelvi struktúrák egyszerűsítéséből adódó jellegzetességeket is megfigyelhetünk (például a kétféle igeragozás kapcsán).

Az elemzésen túl szeretnénk rámutatni arra, hogy a származásnyelvi beszélők részletes nyelvhasználatának feltárása lehetővé tehetné, hogy speciális oktatási anyagok készüljenek ezen célcsoport számára. A magyar nyelv kisebbségi helyzetben történő oktatása segíthet a bilingvális beszélőknek bővíteni nyelvi repertoárjukat és megerősíteni kötődésüket származásnyelvükhöz. Nyelvhasználatuk kutatása alkalmazott és elméleti nyelvészeti szempontból is ígéretes lehet, hiszen feltárja a bilingvális beszélők még nem vizsgált nyelvi stratégiáit.

Kulcsszavak: kétnyelvűség, származásnyelv, morfológia, többnyelvű nyelvi kompetencia

Csire Márta a Pécsi Egyetem Finnugor Tanszékének magyar lektora. 1992-ben szerzett magyar–oroszl szakos középiskola tanári diplomát a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen, ugyanitt finnugor összehasonlító nyelvészetből speciális képzésben részesült. 1992 és 1994 között a szombathelyi BDF Uralisztikai Tanszékének munkatársa volt. 1994 és 1997 között a Pécsi Egyetem Finnugor Intézetének magyar lektori állását töltötte be, majd 2003-ig a szombathelyi BDF Uralisztikai Tanszékének oktatója volt. 2003 októbertől újra a Pécsi Egyetem Finnugor Intézetének magyar lektora, ahol feladata elsősorban a magyar nyelv oktatása. Kutatási területe: magyar mint idegen, második, ill. származásnyelv, két- és többnyelvűség, többnyelvűség az oktatásban. E-mail: marta.csire@univie.ac.at,

Szabó Veronika 2007-ben szerzett magyar–német szakos középiskolai tanári diplomát a Pécsi Tudományegyetemen. 2011-től a Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Tanszékének tanársegédje, majd 2016-tól adjunktusa, 2013 és 2015 között az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos segédmunkatársa, jelenleg a Pécsi Egyetem Finnugor Tanszékének óraadója és a Pécsi Magyar Iskolaegyesület magyar- és némettanára. Kutatási területei közé tartozik a leíró és generatív grammatika (ezen belül különösen a szintaxis), a diskurzusjelölők pragmatikája, a magyar anyanyelvi nevelés és a magyar mint idegen nyelv tanítása. Érdeklődése újabban a korpusznyelvészet felé fordult, ennek lehetőségeit szeretné feltérképezni a magyar mint idegen nyelv tanításában. E-mail: veronika.szabo@univie.ac.at

BAUMANN TÍMEA

Jól értelek! Egy kiejtésfejlesztő videótanfolyam módszertani felépítése

Előadásomban egy hamarosan megjelenő kiejtésfejlesztő videótanfolyamot mutatok be, amely nemcsak egy teljesen új oktatási formát képvisel, hanem egy olyan alapvető készséget céloz, amely minden nyelvtanuló számára nélkülözhetetlen. A kiejtés minősége nem csupán a megértést segíti elő, hanem a nyelvi kompetencia megítélését is nagyban befolyásolja. Ezért kiemelten fontos, hogy a kiejtés fejlesztését a nyelvtanulás minden szakaszában figyelembe vegyük.

A *Jól értelek!* videókurzus, amely a Modellalapú Nyelvoktatás Intézetének legújabb innovációja, egyedülálló módon teszi lehetővé, hogy a tanulók önállóan, a videókat követve is hatékonyan dolgozhassanak a kiejtésükön. Az előadás során betekintést nyújtok ennek az úttörő tanfolyamnak a módszertani alapelveibe, felépítésébe és fejlesztési folyamatába. Bemutatom, miként segíthet a kiejtés abban, hogy a nyelvtanulók magabiztosabban, érthetőbben és meggyőzőbben kommunikáljanak.

Az online nyelvoktatás folyamatosan lehetőséget biztosít a tanári eszköztár innovációjára, és egyben arra is, hogy a nyelvtanulók önálló, önmagukért felelős tanulókként működjenek az online és offline térben egyaránt. A tanári célkitűzések is megváltoznak: egyre fontosabbá válik, hogy nyelvtanulási stratégiákat tanítsunk, magunk neveljük tanulóinkat önálló nyelvtanulókká, ebben nyújtunk számukra segítséget. A videótanfolyam is ezt a célt szolgálja, amellyel a nyelvtanuló saját, egyéni időbeosztása szerint, igényei és céljai szerint haladhat előre.

Fontos módszertani kérdések merülnek fel egy videótanfolyam létrehozásánál: Hogyan nyújthat nem élő tanfolyam maximális támogatást a nyelvtanulóknak? Milyen szerkezeti keret vezeti végig a fejlesztést? Milyen lépések mentén épül fel a tanfolyam? Mi az az optimális megjelenési forma, amellyel hatékonyan lehet dolgozni? Milyen technikai feltételeknek kell megfelelni a kiejtés videón keresztüli elmélyítéséhez? Mindezekre és további kérdésekre is választ adok előadásomban.

A magyar diaszpórák közösségei tagjai anyanyelvi, illetve magyar köztesnyelvi fejlődése szempontjából is új lehetőségeket kínálnak a különböző online nyelviskolák ajánlatai, élő és videós tanfolyamai. Ezek természetesen nem helyettesíthetik a helyben szerveződő, egyszerre nyelvoktató, kulturális ismereteket közvetítő és közösségszervező tanfolyamokat, iskolákat, hétvégi programokat. Sokkal inkább egy tágabb tárházat kínálnak az önálló nyelvi fejlődésnek.

Kulcsszavak: online nyelvoktatás, videótanfolyam, önálló nyelvtanuló, kiejtésfejlesztés, akcentus, magyar mint idegen nyelv tanítása

Baumann Tímea magyar mint idegen nyelv tanár, hungarológus, kulturális antropológus. A Pécsi Tudományegyetem Nemzetközi Oktatási Központjának és a Modellalapú Nyelvoktatás Intézetének nyelvtanára és tananyagfejlesztő munkatársa. Az *Aktív MagyarOK* weboldal fejlesztője, a *Hangrend* fonetikai munkafüzet és a *Miről van szó?* tematikus munkafüzet szerzője. A KorSzak Korpusznyelvészeti és szakmódszertani munkacsoport aktív tagja. Az Erasmus+ OLS platform első magyar nyelvű tananyagának fejlesztője és a CLL nyelvi lektora. Fő kutatási területe a kiejtés oktatásának módszertana a magyar mint idegen nyelv oktatásában. Kulturális antropológusként a horvátországi magyarok történelmi emlékezetét kutatta. Publikált disszertációja *Maradjon emlékező?* címmel olvasható.

KOLLÁR ÁGNES – IRENE WICHMANN

Magyar nyelvtan könnyedén

Előadásunkban bemutatjuk a *Hungarian Videos (HuVi)* című projektet, amely Erasmus+ támogatással készül. A projekt innovatív nyelvtani oktatóvideók készítését tűzte ki célul. A videók A1 – B1 nyelvi szinteken használhatók egyetemi kurzusokon, informális oktatási keretek között, valamint önálló tanulás során is.

A tíz oktatóvideó fontos nyelvtani témákat dolgoz fel könnyen megközelíthető és inspiráló módon. Az audiovizuális tananyag szabadon elérhető lesz minden érdeklődő számára az interneten. A videókhoz magyar, finn, német és angol felirat is készül, ezzel is elérhetővé téve a tananyagot minél szélesebb tanulóközönség számára. A projektet a Helsinki Egyetem is támogatja stúdió és szakértő biztosításával, emellett a videók tesztelési helyszínként is szolgál.

A finn és a német nyelv különböző nyelvcsaládokat képvisel, így a finn és a német anyanyelvű nyelvtanulók számára olykor más-más nyelvtani jelenségek okoznak problémát. A projektben részt vevő partnerintézmények – a Finn–Magyar Társaság és a Hamburgi Egyetem – nyelvtanárai kissé eltérő célcsoportokkal dolgoznak, azonban minden célcsoport számára lényeges a nyelvi struktúrák megértése, amelyek hozzájárulnak a sikeres nyelvhasználathoz.

A tananyag a funkcionális nyelvtanulási megközelítésre épül, amely hangsúlyozza, hogy a nyelvtanulást a tanuló nyelvhasználati igényeire kell alapozni. A cél a nyelvtani formák tanítását kommunikációs helyzetekhez kötni, tanulásra motiváló módon, például a tanulók számára kész, hasznos kifejezéseken keresztül.

Külön figyelmet fordítunk a megfelelő kiejtés elsajátítására is, amely a nyelvtudás alapvető pillére. A helyes kiejtés tanítását vizuális és auditív eszközökkel segítjük, így biztosítva a hatékonyabb tanulási élményt.

Kulcsszavak: magyar mint idegen nyelv, magyar nyelvtan, nyelvtanulás, nyelvtanítás, oktatási anyag, oktatási segédanyag, oktatóvideó

Kollár Ágnes a Pécsi Tudományegyetemen szerzett bölcsész diplomát magyar és angol szakon, majd tanulmányait a Károli Gáspár Református Egyetemen folytatta, ahol magyartanár és magyar mint idegen nyelv tanára szakos MA diplomát szerzett. Korábban a veszprémi Pannon Egyetemen tartott nyelvkurzusokat Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatóknak. 2021 óta a Hamburgi Egyetem Finnugrisztika/Uralisztika Intézetében dolgozik magyar lektorként, ahol a magyarórák mellett magyar kultúrával, történelemmel, irodalommal kapcsolatos szemináriumokat is tart. Fő érdeklődési köre a magyar mint idegen nyelv tanításának módszertana és a kulturális elemek közvetítése a nyelvórán. A *HuVi (Hungarian Videos)* Erasmus+ támogatással finanszírozott, finn–német kooperációban megvalósuló projekt munkatársa. A Németországi és Ausztriai Magyar Lektorok Fórumának szervezője. A Hamburgi Magyarok Egyesülete által szervezett hétvégi magyar iskola oktatója.

Irene Wichmann nyelvész és nyelvtanár. 2015-ben szerzett PhD fokozatot a Helsinki Egyetemen finnugor nyelvek és kultúrák (hungarológia) szakterületen. 2001 és 2019 között a Helsinki Egyetemen finn nyelvet és kultúrát oktatott, korábban pedig, a Kuopioi és a Helsinki Egyetem nyelvi központjaiban (1993–1999), valamint a Debreceni Egyetemen (1987–1988) is tanított. Az 1980-as évek óta tanít magyar nyelvet, különböző közösségi főiskolákon és a Finn–Magyar Társaság keretében is. Tagja az „Unkaria helposti” („Magyarul könnyedén”) nevű tananyagfejlesztő munkacsoportnak, több, az Európai Unió által finanszírozott magyar nyelvű felnőttoktatási projektben is részt vett, köztük a *Survival.hu*, *Te-Le-Hu*, *Hungarobox*, és jelenleg a *HuVi (Hungarian Videos)* projektben. Fő kutatási területe a 19. századi finn–magyar irodalmi kapcsolatok, valamint a finn és magyar mint második vagy idegen nyelv tanítása. Jelenleg projektmenedzserként dolgozik a Cooperative Training and Counselling (O&O) nevű szervezetenél, Helsinkiben.

BORSOS LEVENTE

A diafilmekben és diafilm-adaptációkban rejlő módszertani lehetőségek a magyar mint származásnyelv tanításában

A diafilmvetítés hazánkban máig széles körben elterjedt gyakorlata világviszonylatban is egyedülálló jelenség. Bár az 1940-es és 1970-es évek között költséghatékony szemléltető eszközként világszerte széles körben használták a diafilmet, Nyugaton az 1960-as évektől fokozatosan a szemléltetés fejlettebb technológiai váltották fel. A keleti blokk országaiban ezzel szemben a diafilmek egészen az 1980-as évekig megőrizték jelentőségüket, ami jelentős részben a – Nyugaton kevésbé jellemző – otthoni, családi körben történő használatuknak tudható be. A régióban is egyedülálló módon Magyarországon a diafilmek kiadása és használata a későbbiekben is folytatódott: a Diafilmgyártó Kft. az utóbbi 20 évben is mindegy 100 új címet jelentetett meg (Lendvai 2024). A diafilmek máig tartó magyarországi népszerűsége több egyszerű nosztalgianál: a szülők egymást követő nemzedékei maguk is érzékelik a diafilm mint technológia és műfaj egyedülállóságát, és mint a magyar kulturális örökség egy számukra értékes részét szeretnék továbbadni azt gyermekeiknek.

A diafilmekhez való szélesebb körű hozzáféréshez nagyban hozzájárul a digitalizáció (vö. Brennen – Kreiss, 2014) jelensége, ami a diafilmek esetében online diafilmgyűjteményekben, diafilm-adaptációkban érhető tetten. Mindez különös jelentőséggel bírhat a diaszpórában élő családok számára, hiszen a diafilmvetítés fizikai kellékeihez (diavetítő, diafilmek) való hozzáférés az ő esetükben nehézségekbe ütközhet.

Kulturális jelentőségükön túl a diafilmek egyedülálló multimodális szövegek (vö. Kress – van Leeuwen, 2001), amelyek különleges pedagógiai potenciállal bírnak (Borsos, 2018). Külföldi, nem magyar származású egyetemistákkal szerzett korábbi tapasztalatokra is építve, az előadás egy Magyarországon tanuló magyar származású fiatalok részvételével zajló diafilm-adaptációs projekt példáján mutatja be a digitalizált diafilmek pedagógiai felhasználásában rejlő lehetőségeket, rámutatva nemcsak az e tevékenységben rejlő nyelvpedagógiai potenciálra, hanem a kulturális örökség továbbvitelének identitásformáló és motivációs erejére is.

Kulcsszavak: magyar mint származásnyelv; diafilm; digitalizáció; multimodalitás; kulturális örökség

Hivatkozások:

Borsos, Levente (2018): Translation of digitized filmstrips: sociocultural aspects and pedagogical potential. *Perspectives*. 27 (2): 316–331.

Brennen, Scott – Kreiss, Daniel (2016): *Digitalization and digitization*. In: Jensen, Klaus Bruhn – Craig, Robert T. – Pooley, Jeff – Rothenbuhler, Eric. (eds.): *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*. Oxford. Wiley.

Kress, Gunther – van Leeuwen, Theo (2001): *Multimodal discourse. The modes and media of contemporary communication*. London. Arnold.

Lendvai Gabriella (szerk.) (2024): *Diakönyv. A magyar diafilmgyártás története*. Budapest. Diafilmgyártó Kft.

Borsos Levente (leventeborsos@yahoo.es) magyar mint idegen nyelv tanár, a KKM Magyar Diplomáciai Akadémia Kft. oktatója, az Oszakai Egyetem (Oszaka, Japán) és a Hankuk Idegen Nyelvi Egyetem (Szöul, Dél-Korea) korábbi magyar lektora. Kutatóként érdeklődésének középpontjában a nyelv és kultúra tanítását integráló módszertani megoldások állnak. Vizsgálatai kiterjednek egyebek közt az audiovizuális fordítás különböző formáiban rejlő nyelvtanítás-módszertani lehetőségekre, az idegennyelv-tanítás és az épített környezeti nevelés közötti módszertani kapcsolatok kiaknázására, valamint a kognitív nyelvészet eredményeinek felhasználására a magyar mint idegen nyelv tanításában.

PELCZ KATALIN

Miként segítheti a Mesterséges Intelligencia a diaszpórában élők nyelvtanulását?

A diaszpórában élők számára a származásnyelv elsajátítása és tanulása összetett kihívás, amely nemcsak az identitás megőrzésének eszköze, hanem a valós kommunikációs képességek fejlesztésének terepe is. Az idő előrehaladtával a származásnyelv tanulása gyakran háttérbe szorul az idegen nyelvek elsajátításával szemben, ugyanakkor a tanulási folyamat hatékonyságát növeli, ha a nyelvoktatási stratégiák figyelembe veszik a származásnyelvi tanulók jellemzőit, és ezzel párhuzamosan kiaknázzák azokat a lehetőségeket, melyeket napjaink technikai fejlődése kínál számunkra.

Ahhoz, hogy a magyar nyelv valódi, használható nyelvtudásként maradjon meg a diaszpórában élők számára, lényeges, hogy valós életben való használaton keresztül merüljenek el a nyelvben, akár anyanyelvi beszélőkkel való kapcsolattartás, akár média, akár interaktív tanulási tevékenységekben való részvétel révén. Ezen kérdések azért is lényegesek, mivel a nyelvtanulás sikere leginkább a motiváción, a nyelvtanulási stratégiákon és a befektetett időn és az erőfeszítéseken múlik.

Az előadás két fő kérdéskört jár körül. Rávilágít néhány, a származásnyelvi és idegennyelv-tanulók közötti eltérésre, mint például arra, hogy mit von maga után a szóbeliség dominanciája, a hiányos nyelvi regiszterek használata, és a jelentősen eltérő szintű nyelvi készségek. Ezzel összefüggésben vizsgálja meg a Mesterséges Intelligencia (AI) nyújtotta lehetőségeket, mivel véleményünk és tapasztalatunk szerint az AI segítségével a tanulási folyamatban könnyebben figyelembe tudjuk venni az igényeket, hatékonyabban be tudjuk építeni a természetes nyelvhasználatot és a lexikogrammatikai szemléletet, s mindezek segítségével alkalmazkodhatunk a tanulók egyedi nyelvi szintjéhez és céljaihoz. Az interaktív alkalmazások egyaránt segíthetik a szóbeli készségek fejlesztését, míg a kulturális tartalmak a nyelvhasználati stratégiákat gazdagíthatják.

Az előadás célja, hogy betekintést nyújtson a származásnyelvi tanulás kihívásaiba, valamint bemutassa, hogyan képes az AI támogatni a magyar nyelv használható tudásként való fenntartását a diaszpórában élők számára.

Kulcsszavak: magyar mint idegen nyelv, magyar mint származásnyelv, mesterséges intelligencia

Pelcz Katalin alkalmazott nyelvész, programfejlesztő, tananyagíró, 25 éve a Pécsi Tudományegyetem munkatársa. Itt szerezte PhD fokozatát, kutatási területe a magyar mint idegen nyelv oktatásának módszertana és az idegen nyelv nyelvtanítás-történeti forráskutatása. 2000 óta itt vezeti a Nemzetközi Oktatási Központ magyar nyelvi programját. Szintén ettől az évtől szervezi a pécsi Magyar Nyelv és Kultúra Nyári Egyetemét, fejleszti annak élményalapú oktatási programját. A tananyagfejlesztés és a tanárképzés fontos helyen szerepel a feladatai között. A Szita Szilviával közösen jegyzett *MagyarOK* tankönyvcsaládot tekinti legfontosabb munkájának. Szita Szilviával több évtizede dolgozik együtt, akivel közösen fejlesztették ki a modellalapú nyelvoktatás módszerét. A KorSzak Korpusznyelvészeti és Szakmódszertani Munkacsoport társalapítója, az élőnyelvi munkacsoport vezetője.

MŰVÉSZET ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

TAMÁS ILDIKÓ

Globális trendek - lokális kultúrák. A kulturális örökség szerepe az udmurt és hanti identitás fenntartásában.

Előadásomban a hagyományos viseletre és az ahhoz szorosan kapcsolódó tudásregiszter megőrzésére épülő revitalizációs stratégiákat vizsgálom hanti és udmurt példákon keresztül. Mindkét etnikai csoport őshonos kisebbségként van jelen az általuk lakott területeken, önálló államisággal csak az udmurtok rendelkeznek, ám a teljes lakosságnak ők is jóval kevesebb, mint a felét alkotják. Az udmurtok és hantik esetében is hasonló történeti háttérrel indult el a revitalizációs folyamat, ami a múlt század derekán megjelenő értelmiség munkájához köthető. Ennek központi eleme a saját kultúra szakszerű dokumentálása, kutatása és továbbörökítése a későbbi nemzedékek számára, ezáltal is lassítva az akkulturációs és asszimilációs folyamatokat. Az identitás erősítésében politikai értelemben is hasonló stratégiák figyelhetők meg, ami tükröződik például a nemzeti zászlók – a tradicionális ruha színvilágából és a díszítőművészet motívumkincséből merítő – szimbolikájában. A 2000-es években újabb trendek jelentek meg etnikai diskurzusokban, amelyekben megjelennek a globalizáció hatása és az erre adott reakciók is. Az általam bemutatandó stratégiákban jellemző a kultúra kiválasztott szegmenseinek – a zenei és öltözködési divattrendeknek – tudatos összekapcsolása. A folyamatok a globális kihívások és a nemzeti érdekek érvényesítésének kerettüzetében alakulnak, és a fiatal nemzedékek egyre határozottabban vesznek részt az etnikai identitásról szóló diskurzusban. Utóbbinak különösen izgalmas eleme a nyelvrokonsághoz való viszonyulás is, aminek köszönhetően az udmurt és hanti fiatalok külföldi tanulmányainak kiemelt célpontjaivá válnak a magyar, észt és finn egyetemek. Az előadás hanti és udmurt fiatalokkal történő személyes interjúkra és online etnográfiai kutatásra épül.

Kulcsszavak: revitalizációs stratégiák, kulturális örökség, interjú, online etnográfia

Ildikó Tamás nyelvész, folklorista, antropológus. A HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézetének (Budapest) tudományos főmunkatársa. Kutatási területei közé tartoznak a kortárs divatjelenségek Magyarországon, a számi kultúra, a gyermekfolklor és az online folklor. Az előadás témájához kapcsolódó angol nyelvű válogatott munkái: *The Voice of the Devil (?) The Sami Song in the "Cross"-fire of Various Discourses* (2020); *Field, data, access. Fieldwork among the Sámi from the perspective of assimilation and ethnic revitalization processes* (2018); *The Colours of the Polar Lights: Symbols in the Construction of Sami Identity* (2017).

DOMOKOS JOHANNA

Az irodalom szerepe a számi revitalizációban

A számi nyelvek revitalizációja, amelyeket az őslakos számi népek beszélnek Észak-Skandináviában és Oroszországban, létfontosságú erőfeszítést jelent a számi kulturális és nyelvi örökség megőrzésében, továbbadásában. Ez az előadás az irodalom jelentős szerepét vizsgálja ezekben a revitalizációs törekvésekben, feltárva, hogyan járul hozzá a költészet, a történetmesélés, a könyvkiadás és a többnyelvű projektek a számi nyelvek és identitás erősítéséhez. A számi nyelvű irodalom nemcsak a nyelvi árnyalatokat és kulturális kifejezésmódokat őrzi meg, hanem olyan környezetet is teremt, ahol a számi nyelv különösen a fiatalabb generációk körében virágozhat. A számi nyelv pallérozása különféle irodalmi formákba – például költészetbe, gyermekirodalomba és oktatási anyagokba – való beágyazásával olyan platformot kínál, mely segíti a kultúrán belüli és kultúrák közötti kreatív folyamatokat, miközben erősíti a számi nyelv megnyilvánulását a mindennapokban.

Az előadás utolsó egységében bemutatom az észak-európai intézmények, pedagógusok és döntéshozók számára tett javaslataimat (https://multilingualmonth.wordpress.com/wp-content/uploads/2018/11/recommendations_in_english_web.pdf). Az itt felsorolt pontok külön figyelmet szentelnek a finanszírozási keretek fejlesztésére, a számi irodalom iskolai tantervekbe történő integrálására, valamint a számi nyelvű könyvek könyvtárakon és digitális platformokon keresztül elérhetőségének lehetővé tételére. E komplex megközelítés révén az irodalom a nyelv életképességének dinamikus eszközévé válik, mely elősegíti egy olyan befogadó és fejlődésére nézve kedvező többnyelvű környezet kialakítását, amelyben a számi nyelvek nemcsak fennmaradnak, hanem virágzásnak is indulnak.

Kulcsszavak: számi nyelvek, számi irodalom, kulturális és nyelvi örökség, revitalizáció, ajánlások

Domokos Johanna világirodalmi kutató, aki a számi és más veszélyeztetett irodalmakra specializálódott. Összehasonlító irodalomból szerzett PhD-fokozattal és habilitációval a Károli Gáspár Református Egyetemen docense, valamint a Gruppe Bie fordítási és könyvkiadási műhely vezetője a Bielefeldi Egyetemen, ahol többnyelvűségi, fordítási és marginális irodalmak globális körforgásával kapcsolatos oktatói és kutatói munkát végez. Széles körben publikált tanulmányai és monográfiái mellett (pl. *Endangered Literature*, 2018, *Literary Code-Switching and Beyond* 2023, M. Deganuttival együtt), műfordításokat készít és antológiákat szerkeszt (*Csak a csöndnek engedelmessé válni*, 2022), melyek által az őslakos és marginalizált irodalmi világok láthatóságát és elismerését segíti elő mind az akadémiai, mind a nyilvános szférában.

JANKU ANNA

Női multságok régen és ma: egy népszokás revitalizációs útjai

Az *asszonyfarsang* az asszonyok, nők énekes, táncos multsága volt a farsangi időszakban a magyar nyelvterületen, melyen a férfiak nem vehettek részt. A magyar néptáncos revival mozgalom keretében a hagyományőrző csoportok színpadi rekonstrukciók révén újíják fel a szokásokat, amelyek alapját a helyi személyes elbeszélések és néprajzi adatok adják. A hagyományőrző csoportok számára a szokások, táncok, énekek bemutatása mellett azok megélése is fontos szerepet tölt be életükben. Megfogalmazódott az igény arra, hogy az asszonyfarsang szokását egy táncgyüttes tagjai rekonstruálják és adaptálják a városi környezetben. Az *asszonybálok* és a *banyabálok*, mint a női multságok modern formái szintén a hagyományok kontinuitását tükrözik. Előadásomban a női multságok műfajait és a szokások revitalizációs módozatait fogom bemutatni. Kitérek az asszonyfarsang, mint performansz színpadi adaptációjának, feldolgozásának mikéntjére és annak performatív jegyeire. Bemutatom az asszonyfarsang, mint hagyományőrző program előkészületeit, szervezésének menetét és megvalósulását. Emellett ismertetem a revival fogalom jelentésváltozatait, a revival néptánc koncepciót, és a nők által, nők számára szervezett modern multságokat és azok hagyományőrző vonásait.

Kulcsszavak: magyar néptáncos revival, asszonyfarsang, női multságok, hagyományőrzés

Janku Anna a Szegedi Tudományegyetemen kezdte tanulmányait néprajz, táncfolklorisztika és táncantropológia szakirányon, miközben elvégezte a Choreomundus nemzetközi táncutató mesterképzést is. Fő kutatási területe a magyar táncház- és néptáncmozgalom. Több ösztöndíjat nyert, köztük a Campus Mundi, Új Nemzeti Kiválóság Program támogatásait, doktori disszertációjának megírásához az MTA–STYFF Sasakawa ösztöndíjban részesült. 2023-tól a Magyar Etnokoreológiai Társaság elnöke és számos tudományos társaság tagja. Kutatási eredményeit magyar és angol nyelvű tudományos publikációk és előadások formájában teszi közzé. Aktív szerepet vállal tudományos ismeretterjesztő és tudománynépszerűsítő tevékenységekben. Vendégoktatóként a szegedi tanszék magyar és angol nyelvű képzéseiben is részt vesz. Jelenleg a HH-SZTE Revival Kutatóműhely tudományos munkatársa.

NEMES MÁRK

A nemlétező múlt felelevenítése: Személyes vallási narratívák használata a Magyar Ásatru Közösségben

A vallástudomány az 1970-es évek eleje óta világszerte a felfigyelt az olyan emergens vallási jelenségekre, amelyek az idealizált „ősiség” hitelességet nyújtó aspektusát hangsúlyozták. A tudományos diskurzus ezen formációkat együttesen újpogányság gyűjtőfogalom alatt kezeli. Közöttük bizonyos mozgalmak az Skandinávia gazdag történelme, folklórja és mitológiája felé fordulnak inspirációért. Ezekre a mozgalmakra – melyeket a szakirodalom az asatru terminussal illet – jellemző, hogy a rendelkezésre álló történelmi forrásokat szelektíven (re-)interpretálják, miközben bricolage vallásosságból, New Age-ből, spiritualizmusból további elemekkel bővítve egyedi posztmodern individualista vallási jelenséget hoznak létre.

Az asatru mint emergens vallás, megfelelő történelmi és kulturális beágyazottsággal rendelkezik Északnyugat- és Észak-Európa társadalmában. Jelenléte nem is feltétlenül vet fel ambivalens kérdéseket vallástudósokban. A kérdéskör ugyanakkor más alakot ölt, ha az asatru transzplantátumairól beszélünk, amelyek olyan kulturálisan és történelmileg idegen közegekben jelennek meg, mint Kelet-Közép-Európa vagy Magyarország. Előadásomban ezt az összetett kérdést kívánom körüljárni a Magyar Ásatru Közösségben végzett, közel egy évtizedes etnográfiai terepmunkám eredményeinek ismertetésével. Prezentációmban magyarországi urbánus asatru-hívők példáin keresztül ismertetem az extrakontextuális mitikus- és személyes rekontextualizált vallási narratívák együttállásait. Előadásomban kiemelem a narratív (re)kreációs folyamat dinamikáit, melyek északi pogányság idealizált fogalma és magyarországi neopogány gyakorlata között egy korábban nem létező kapcsolatot és igazolási alapot körvonalaznak.

Kulcsszavak: új vallási mozgalmak; neopogányság; asatru; terepmunka; vallásos narratíva; extrakontextualitás

Nemes Márk történész-filozófus-vallástudós, Magyar Állami Eötvös ösztöndíjas kutató, a Szegedi Tudományegyetem Málnási Bartók György Filozófia Doktori Iskolájának doktorjelöltje. Szakterülete a kortárs vallásosság, az új vallási mozgalmak jelenségcsoportja, valamint a vallásosság határterületei.

A Doktoranduszok Országos Szövetsége Filozófiatudományi Osztályának 2019–2023 között elnöke, jelenleg kiadványaik főszerkesztője. Disszertációját a torinói CESNUR - Centro studi sulle nuove religioni kutatóintézetének látogató kutatójaként nyújtotta be 2024-ben Szegeden. Az ISORECEA (International Study of Religion in Eastern and Central Europe Association), a SIEF (International Society for Ethnology and Folklore) és a MAKAT (Magyar Kulturális Antropológia Társaság) tagja. A CESAR (Central European Symposium for the Academic Study of Religion) alapítójának egyike. Az Interdiszciplináris Vallástudományi Hallgatói Konferencia alapítója és főszerzője, továbbá önkéntes óraadó és témavezető a Szegedi Tudományegyetem Vallástudományi Tanszékén. 2018–2019 között Erasmus+ pályázat keretei között Izlandon-, majd 2022-ben a csehországi Pardubice-i és Masaryk Egyetemeken végzett kutatómunkát. 2023–2024 között a Centro studi sulle nuove religioni látogató kutatója volt.

A Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet kutatójaként a művészet, valláselmélet közös metszetét vizsgálja. Kutatásának jelenlegi fókuszában a kortárs vallásosság művészeti aspektusai, az esztétikai transzcendencia, valamint az összművészetek társadalmi valóságot és vallási jelenségeket formáló hatásai állnak.

KÁROLY ÁKOS WINDHAGER

On Two Edges of the Hungarian Musical Diaspora: Ede Terényi and Róbert Wittinger

My paper sheds light on two figures of contemporary Hungarian music who lived in diaspora: Ede Terényi (1935–2020) and Róbert Wittinger (born 1945). Terényi, born to a Saxon father and Hungarian mother in a minority status in Romania, remained there despite opportunities to emigrate to Germany. Wittinger was born in Austria to Hungarian-speaking refugees of German descent. Though his family returned to Hungary in his early childhood, at twenty, his professional trip abroad became permanent emigration, leading to German citizenship.

While both maintained Hungarian as their central identity, they also incorporated elements from their host societies. Wittinger worked with universal musical idioms while preserving Hungarian musical traditions in works like *Sinfonia funebre* (1983). He maintains Hungarian connections and his name's accent mark but doesn't consider himself part of the diaspora.

Similarly, Terényi, who claimed he "was at home," viewed Cluj-Napoca as both a universal and multicultural city. Though diaspora elements appear in works like *Cantus Hungaricus* (1998), his compositions primarily adapted international literature (Kalevala, Dante, Eminescu). His representation of Transylvanian identity drew from the principality's Baroque musical traditions (Hoffgreff, Bakfark, Kájoni) rather than folk elements.

Their experiences demonstrate how diaspora existence can be approached not as a burden but as an enriching cultural position.

Keywords: diaspora, Hungarian identity, multiculturalism, musical traditions

Ákos Windhager, PhD, is an Associate Professor at Pázmány Péter Catholic University (Budapest) and senior researcher at the Hungarian Academy of Arts Research Institute. His primary research focuses on the cultural memory and history of Central Europe in literature, music and pop culture over the past two centuries. His current research examines the history of the Hungarian cultural elite from the nineteenth century to the 1989 system transition.

He has authored four monographs, including *'Cantus Vitae – Tanulmányok Az ember tragédiájáról'* (Essays on the *Tragedy of Man*, 2023) and *'Ödön Mihalovich'* (in English, 2019). He has edited four English-language volumes on intellectual history, incorporating music aesthetics: *Shostakovich-Syndrome – The Burdened Memories of Central European Societies in the 20th Century* (2021) and *A Political or a Cultural Project? Contemporary Discourses on Central European Identity* (2020), among others. His work significantly contributes to the understanding of Central European cultural dynamics and memory studies. See more: <https://www.mma-mmki.hu/kutatok/windhager-karoly-akos/>

BRUM ALEJANDRA

A magyar néptánc jövőképe a diaszpórában /Néptáncoktatás-módszertani munkaterv az uruguayi *Tündérkert Néptáncgyűttes* számára/

Miként lehetne a magyar néptánc oktatását a dél-amerikai magyar diaszpórák közösségeiben, különösen Uruguayban, célorientált és fejlődő eredményekkel megvalósítani?

A nyelvi asszimilációt követően a magyar néptánc az egyik legfontosabb pillér, amely életben tartja az uruguayi magyar közösséget. Ahhoz, hogy továbbra is megmaradjanak magyarokként Uruguayban, elengedhetetlen a tudatos fejlődés a tánc tanulás terén. Az előadásban bemutatott munkaterv lényege, hogy segítse a táncoktatókat hatékonyan és pontosan megszervezni, tervezni és lebonyolítani a táncórákat, és ezáltal egyre jobb eredményeket elérni a tánctechnikában és a magyar folklór általános ismereteinek terén.

Kulcsszavak: néptánc oktatás, magyar diaszpóra, identitás, Dél-Amerika, munkaterv

Brum Alejandra tanulmányait 2016 és 2019 között a Magyar Táncművészeti Egyetemen végezte, ahol táncos és próbavezető képesítést szerzett. Ezt követően 2020 és 2022 között ugyanitt folytatta tanulmányait, majd tánc tanárként, különös tekintettel a néptánra, mesterdiplomát szerzett.

Szakmai tapasztalatai között szerepel a néptánc oktatása és diaszpóra programok koordinálása. A Petőfi Sándor Program keretében szórványgondozóként tevékenykedett, valamint néptánc tanárként és táncgyűttes vezetőként is dolgozott magyar diaszpórák közösségeiben, Dél-Amerikában.

Tudományos tevékenységei közül kiemelkedik a 2023-as Országos Tudományos Diákköri Konferencia, ahol első helyezést ért el a Tanulás- és Tanításmódszertani, Tudástechnológiai szekcióban. Ugyanebben az évben publikálta a *A magyar néptánc jövőképe a diaszpórában* című tanulmányt a *Tánc és Nevelés*, a Magyar Táncművészeti Egyetemen folyóiratában, amely egy néptáncoktatás-módszertani munkatervet mutat be az uruguayi Tündérkert Néptáncgyűttes számára.

MAKSA GYULA

A képregény mint a kulturális revitalizáció eszköze és közege

Az előadás a kulturális változatokban létező képregénymédia segítségével megvalósult revitalizációs kísérletekre, illetve a képregénymédia által kínált lehetőségekre hívja fel a figyelmet a diaszpórikusság tapasztalatát feldolgozó grafikus regényektől a soft power eszköznek tekintett kiadványokig. Túlzás nélkül állítható, hogy a formálódó grafikus világirodalmi kánon meghatározó regényeinek, önéletrajzolásainak, expat-képregényeinek és olykor még képregényriportjainak a jelentős része is diaszpóra-tapasztalatokat visz színre (például Art Spiegelman, Marjane Satrapi, Zeina Abirached, Guy Delisle, Birgit Weyhe, Marguerite Abouet, Joe Sacco alkotásai). A kulturális diplomácia tevékenységéhez is kapcsolódó, vágykeltésen alapuló puha hatalom eszköztárába is beletartoznak a képregénykiállítások, képregényes események vagy éppen az olyan kiadványok, mint a Cseh Külügyminisztérium által támogatott képregénykönyv-sorozat a cseh–román kapcsolatokról. A nemzetközi példákból kiindulva a magyar képregénykultúra lehetőségeivel kapcsolatban is teszünk megállapításokat és javaslatokat.

Kulcsszavak: képregénymédia, önéletrajzolás, expat-képregények, képregényriportok, puha hatalom

Maksa Gyula a Pécsi Tudományegyetem Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékének docense, a PTE BTK Képregényművészeti Kutatóközpontjának alapító vezetője. Egyetemi tanulmányait a KLTE magyar és az Université catholique de Louvain kommunikáció szakán végezte. 2005 óta rendszeresen ír képregényekről, három saját könyvben is foglalkozott a képregénymédiával: *Változatok képregényre* (2010), *Képregények kulturális áramlatokban* (2017), *Képregényművészet* (2024). Írásai ezen kívül magyar, francia és angol nyelvű folyóiratokban, tanulmánykötetekben jelentek meg. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület *Letöltés* és a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány *Képregényművészet*, illetve *Média/Kultúra* könyvsorozatainak a szerkesztője.

IRODALOM, KULTURÁLIS REVITALIZÁCIÓ

KISS NOÉMI

Az író mint jelvény vagy matrica a magyar irodalom antipolitikus attitűdjéről a nyugati befogadásban

A magyar irodalom nyugati befogadása a háború utáni időszakban nagyon változatos volt. Politikai emigráció, állami műfordítás-politika, diaszpóra által felkarolt könyvek és kiadók. A rendszerváltás környékén különösen megnőtt a magyar irodalom szerepe néhány nyugati ország magyar kulturális tájékozódásában, a vasfüggöny és a fal eltűnése és leomlása után pedig, kifejezetten keresett lett például német nyelvterületeken a magyar szerző, a regények, esszék, és az irodalmi nyelv is különleges státuszt nyert. Erre az időszakra esik a Frankfurti Könyvvásár sikeres magyar díszvendégsége (1999), és Kertész Imre Nobel-díja, valamint Szabó Magda *Az ajtó* című regényének váratlan sikere angolszász területen. Konrád György külföldön is olvasott és sokat elemzett „antipolitika” esszéjének gondolatai egy már teljesen átpolitizált művészeti környezetben születtek és hatottak. Vajon mennyire volt nem politikai bizonyos művészeti és eszmei áramlatok elutasítása a rendszerváltás utáni Magyarországon? Azt szeretném megvizsgálni, hogy a mai tematikus és aktivista irodalmi díjak kontextusában hogyan tudunk visszatekinteni a Kádár-kor végére és az állami rendszerváltás elismeréspolitikáját felváltó demokratizálódásra? Ott, ahol például nők által írt művek nem kerülhettek be az irodalmi kánonba.

Kulcsszavak: politika, irodalom, emigráció, Kádár-korszak, vasfüggöny, műfordítás

Kiss Noémi 1974, Gödöllő, író, irodalomtörténész, tanulmányok: Konstanzi Egyetem, Németország. Jelenleg az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem docense, könyvei több nyelven megjelennek.

SZÁVAI DOROTTYA

„Ki viszi át a szöveget?” A magyar irodalom fordíthatóságáról kétnyelvű frankofil szerzők életművében (Lorand Gaspar, Agota Kristof).

Előadásomban a francia nyelvű magyar diaszpóra irodalom kétnyelvű alkotóinak életművében vizsgálom a fordítás különféle problémáit komparatistikai vetületben: Lorand Gaspar és Agota Kristof műveiben. A kétnyelvű szerzők esetében a fordítás és az anyanyelv, ill. „választott” irodalmi nyelv problémája eredendően komplex: mindkét szerzőt sajátos viszony fűzi az anyanyelvéhez, ill. választott anyanyelvéhez. Lorand Gaspar, az erdélyi születésű magyar anyanyelvű költő, Pilinszky francia fordítójának életművében kizárólag francia nyelvű írásokat találunk. Agota Kristof egyfajta nyelvi inkompetenciából alkotja meg francia nyelvű prózái unikális irodalmi nyelvét. Mit tud mindebből visszaadni a magyar fordítás? Az előadás a nyelvváltás, a nyelvi nomadizmus, a kulturális identitás/áthagyományozódás és a transzkulturalizmus távlatában próbál választ keresni a fenti kérdésekre.

Kulcsszavak: kétnyelvű alkotók, nyelvváltás, nyelvi nomadizmus, kulturális identitás, transzkulturalizmus

Szávai Dorottya: irodalomtörténész, habil. egyetemi docens. Szakterületei: komparatistika, magyar–francia irodalmi kapcsolatok, modern és kortárs magyar irodalom, líraelmélet és líratörténet. Magyar, francia és angol nyelven publikál. Öt önálló monográfia szerzője, több, mint egy tucat magyar, ill. idegennyelvű tanulmánykötet szerkesztője, magyar, ill. nemzetközi tudományos kutatások tagja, volt vezetője. Legutóbbi önálló kötete a Gondolat Kiadónál 2023-ban jelent meg: *A pórusait látni. Pilinszky-olvasatok. Esszék, tanulmányok.*

PATAKY ADRIENN

A néma titkok előhívása – egy ’44–45-ös, kiadatlan női ostromnaplóról

Az előadás alapjául szolgáló kézíratos napló Nemes Nagy Ágnes egykori legjobb barátnőjének a hagyatékában található meg. Hrabovszky Anna édesanyja Révész Margit volt – az első nő, aki a Rudolf Főgimnáziumba járhatott, később idegorvosi diplomát szerzett, s gyermekszanatóriumot alapított. Lánya a Baár–Madas Református Leánylíceum elvégzése után, a háború alatt vegyészként diplomázott. Korábbi osztálytársa, barátnője, a friss házaspár Nemes Nagy Ágnes az ostrom alatt tette le pedagógiai szakvizsgáját. A huszonéves barátnők jobbára Budapesten vészelték át a háborút, ezalatt született „Panka” naplója. A memoárokkal ellentétben tehát az események során, akkor és ott vetette papírra a szerző az információit és a benyomásait. Ez az autobiografikus dokumentum a bombázásokról, a lezárásokról és a mindennapos életveszélyt jelentő budapesti ostromról tudósít egy fővárosi, fiatal nő szemszögéből, s kiegészíti azt a levelezést, amely a Hrabovszky és a Nemes Nagy család hagyatékában fellelhető. Társadalomtörténelg önmagában is értékes, mivel hozzásegít egy kor árnyaltabb megértéséhez, mind a benne található információkat, mind az érzelmi reakciókat tekintve. Irodalomtörténeti szempontból pedig elsősorban Nemes Nagy felőli kapcsolattörténeti és életrajzi dokumentumként tekinthetünk rá – nemcsak a költő életéről való tudásunkat egészíti ki, de az egyes versek megértéséhez is hozzátehet, a szoros barátság miatt. A kiadatlan, kb. százhusz kézíratos oldalból álló Hrabovszky-napló a személyes emlékeztetőtörténetek sorához csatlakozik, ugyan nem szépíró tollából született, mégis élvezetes és megrázó bejegyzések során követhető nyomon napról napra, hétről hétre az események változása, az eljövendőkről való informálódás nehézsége, a félelmet keltő, egyúttal várakozással teli jövő.

Kulcsszavak: háború, ostrom, emlékezet, kiszolgáltatottság, bizonytalanság, női írás, napló, kézirat, Nemes Nagy Ágnes, Hrabovszky Anna

Pataky Adrienn irodalomtörténész, szerkesztő. PhD-fokozatát az ELTÉ-n szerezte. Kutatási területe: modern és kortárs magyar líra, szonett, *Nyugat* és *Újbold* folyóirat, Nemes Nagy Ágnes költészete. Az *Irodalomtörténet* és az *Irodalmi Magazin* folyóiratok szerkesztője, az Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport tagja. Legutóbbi könyvei: *A hangzatoktól a szonettkosságig. A magyar szonett történetéről és nagy pillanatairól* (Ráció, Budapest, 2021), „*égboltta szélesülés*”. *Organikuság Nemes Nagy Ágnes költészetében* (Ráció – Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest, 2024).

SZÁZ PÁL

Legendák a nagyapámról. A nagyapa alakja a magyar zsidó identitásnarratívákban

Az előadás a szépirodalmi szövegek magyar zsidó identitásnarratíváit vizsgálja Paul Ricoeur narratív identitáselmélete nyomán, konkrétan azt a módot, hogy az én eredetéről szóló elbeszélésekben a nagyapa alakja artikulálódik. Mivel a nagyapával való viszony megalapozó a kollektív identitás szempontjából, a narratívákban a kollektív emlékezet a személyessel (gyermekkor) keveredik. A huszadik század során a zsidó identitást tematizáló irodalmi művek, emlékiratok, önéletrajzok többségében fontos szereppel bír a nagyapa, ezek különféle módon alakulnak az identitások fényében – az előadás ezek tipológiáját igyekszik feltérképezni. Gyakran megjelenik a nosztalgikus kép a zsidó hagyományokat hűen követő nagyapáról, amely főleg a századelőn dominál, néha az asszimilációs narratívák kontrasztjaként, amely később, főleg a két világháború közt több más tendenciával bővül, amelyek a zsidó identitáshoz való viszony ambivalenciáit, a hagyomány szakadozottságát vagy töredékességét hangsúlyozzák. A vizsgált szerzők: Ágai Adolf, Kis József, Kiss Arnold, Avigdor Hameiri, Patai József, Szép Ernő, Szomory Dezső, Komor András, Pap Károly Szabolcsi Lajos.

Kulcsszavak: identitásnarratíva, narratív identitás, magyar zsidó irodalom, kortárs magyar irodalom

Száz Pál (1987) irodalomtörténész, habilitált docens, a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom tanszékén tanít. 2017-ben ugyanitt doktorált, majd a Szarajevói Egyetem Komparatisztika és Könyvtártudomány Tanszékén végzett posztdoktori tanulmányokat. 2018/2019-ben a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetemen tanított, ezt az említett pozsonyi magyar tanszék követte. Disszertációjának könyvváltozata 2021-ben jelent meg a Kijarat kiadónál „*Haszid vérszű Kisjézuska*” *Kultúráközsiség és szövegközsiség Borbély Szilárd műveiben* címen. Ezt 2022-ben *A középső kapu. A haszidizmus hatása a magyar irodalomra* című monográfia követte. Számos szaktanulmány szerzője, alapvetően komparatisztikai jellegű kutatásokat végez a közép-európai zsidó irodalmakat, valamint a cseh, a magyar, és a délszláv irodalmakat illetően. Friss kutatásaiban a zsidó identitás narrativizálásának módjait vizsgálja.

Elérhetősége: e-mail: szaz2@uniba.sk

KISANTAL TAMÁS

A holokausztemlékezet mint közösségi identitás az emigrációban élő túlélők között

Előadásomban azt a folyamatot vizsgálom, ahogy a második világháború után Nyugatra (elsősorban az USA-ba) emigrált holokauszt-túlélők az évek során saját korábbi nemzeti identitásuk helyére egy új, túlélői identitást és közösséget hoztak létre. A háború utáni első évtizedekben a betelepült emigránsok, egykori túlélők legtöbbször inkább az új közösségbe való beilleszkedést, új nyelv és identitás elsajátítását kísérelték meg több-kevesebb sikerrel. Évtizeddel később azonban, bizonyos történelmi és kulturális események hatására (az Eichmann-per mint politikai és médiaesemény, a tanúságtétel funkciójának egyre fontosabbá válása, holokausztarchívumok és múzeumok létrehozása stb.) egyre jellemzőbb, hogy a túlélők létrehozzák saját emlékezőközösségeiket, ahol egyéni traumáikat a közösség elé tárhatták. Előadásomban részint túlélői beszámolók, részben pedig kulturális alkotások (irodalmi művek, filmek, videointerjúk) bemutatásával és elemzésével vizsgálom ezt a sajátos holokauszt-túlélői identitást, amelynek legfőbb jellemzője, hogy sem az eredeti nyelvi-nemzeti közösséghez, sem pedig a befogadó ország alapvető közösségéhez nem tartozik, hanem a múltbeli traumatapasztalat közös megélésére épül.

Kulcsszavak: kollektív emlékezet, holokauszt, tanúságtétel, emlékezőközösségek

Kisantal Tamás irodalomtörténész, kritikus, a Pécsi Tudományegyetem Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszékének docense. Fő kutatási területei: a történetírás narratív kérdései, a kortárs történelemelmélet és a holokauszt művészi ábrázolásai. Három saját könyve mellett számos tanulmánykötet szerkesztője a kortárs történelemelmélet és a holokausztirodalom témáiban. Legutóbbi monográfiája 2020-ban jelent meg *Az emlékezet és a felejtés helyei* címmel, amelyben a holokauszt magyar irodalmi ábrázolásait vizsgálja a háború utáni első évtizedekben.

LÁBADI ZSOMBOR

Az emigráns létezés megjelenése Kontra Ferenc regényében

Kontra Ferenc regénye, a *Wien* (A sínen túl) olyan elbeszélői nézőpontot kínál, amely egy bécsi emigráns család kamasz fiának történetét mondja el. A szerző kisebbségi magyar író, aki Horvátországban született, de egy ideje a vajdasági Újvidéken él. Általános életkörülményei nem feleltethetők meg a regényben szereplő ausztriai család mindennapjainak, így arról csak közvetett ismeretei lehetnek. Megközelítése abban is különbözik a második generációs emigráns fiatalok beilleszkedési nehézségeit részletező közkeletű irodalmi elbeszélésektől, hogy a jellegzetes toposzá vált kultúra- és nyelvváltás nem határozzák meg az író nézőpontját, hanem csak maga és környezete kisebbségi tapasztalataiból meríthet. Ennek ellenére Kontra Ferenc regénye olyan jellegzetes hangulatot képes közvetíteni, amely egzisztenciálisan is hatékonynak és meggyőzőnek tűnik. A hely szellemének megidézése és az elbeszélés felnőtté válással összefüggő lélektani dimenziója ezért a meglévő különbségek ellenére is sok tekintetben hasonlóná teszi a könyvet azokhoz a regényekhez, amelyek a bevándorló fiatalokra jellemző szellemi ellenállás lehetőségeit térképezik föl a kialakult társas kapcsolatok megjelenítésén keresztül.

Az előadás ennek a mentális folyamatnak az elbeszélői háttérét próbálja meg értelmezni, a jelenség érzelmi és morális dilemmáival együtt, valamint arra is válaszolni szeretne, hogy Kontra Ferenc regénye hogyan viszonyul az ifjúsági és családregegyek műfaji elvárásaihoz, illetve mi köti össze a már jól ismert gaszarbeiter-történetek szűk világán túlmutató pozitív életrajzi elbeszélésekkel.

Kulcsszavak: kisebbségi irodalom, emigráns elbeszélő, felnőtté válás, alkalmazkodás, etikai dimenziók.

Lábadi Zsombor az eszéki *Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék* egyik alapítója, majd több éven át a vezetője volt. Fő kutatási területe a modern és kortárs magyar irodalom és a hozzá kapcsolódó irodalomelméleti megközelítések, valamint a határon túli magyar művészeti jelenségek értelmezése. Publikációinak jelentős része az irodalom retorikai, kommunikációs és művelődéstörténeti összefüggéseivel és hatásaival foglalkozik. Újabb tanulmányaiban az elbeszélői hang és az olvasói érdekltség szerepét, valamint a fikciós és önéletrajzi irodalom kapcsolatát vizsgálja. Több évig szerkesztette az *Acta Hungarica Universitatis Essekiensis* című tanszéki kiadványt, szerkesztője volt a *Szót értesen túl* című tanulmánygyűjteménynek és a *Tízéves az eszéki Magyar Tanszéknek. Tanulmányok az irodalom, nyelvészet és művelődéstörténet köréből 1–2.* című köteteknek

MEKIS D. JÁNOS

Megmentett nyelv, megújított poétika – Határ Győző művészete

Határ Győző (1914–2006) az egyik legjelentősebb magyar emigráns író. Életművének rangja Szentkuthy Miklóshoz vagy Tandori Dezsőéhez mérhető. Etikai nyugtalanságait a szélsőségekkel való szembenállás motiválta: 1943-ban és 1950-ben is letartóztatták, mindkét alkalommal politikai okokból. 1956-ban hagyta el Magyarországot; Londonban élt, a BBC magyar adásának munkatársaként dolgozott. Irodalmi nyugtalanságai élesen szembenálltak a korabeli anyaországi hivatalos kultúrával, a szabadság lehetőségét hordozták. Felesége, Prágai Piroska tanúságtétele szerint Határ nem merült el az angol nyelvi közegben, s ez a magyar irodalom hasznára vált. Előadásomban az életút és életmű rövid áttekintése után Határ formabontó poétikáját veszem górcső alá, amelynek újító volta a nyelvi hagyományok megmentésén nyugszik.

Kulcsszavak: Határ Győző, szépirodalom, emigráció és anyanyelven alkotás, nyugati magyar irodalmi diaszpóra, Egyesült Királyság

Mekis D. János (PhD, dr. habil.) irodalomtörténész, esztéta, kritikus, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének docense. Az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskolájának Komparatiztika alprogramján, 2000-ben szerezte meg PhD fokozatát. 2014-ben habilitált doktori címet szerzett a PTE-n. A Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszéken 2009-től 2017-ig volt tanszékvezető. A Nemzetközi Magyarisztudományi Társaság választmányi tagja, a 2016-os, pécsi Hungarológiai Kongresszus szervezőbizottságának főtitkára. A MAB Doktori Akkreditációs Kollégiumának tagja. Önálló kötetei: *Az önéletrajz mintázatai – a magyar irodalmi modernség hagyományában* (2002); *Vers és kontextus. A modern magyar líra mint irodalomtörténeti probléma* (2014); *Auctor ante portas. Személyes irodalom, epikai hagyomány* (2015).

BŐHM GÁBOR

A szűkösség kultúrája. Revitalizációs stratégiák Oravecz Imre *A rög gyermekei* című regénytrilógiájában.

Oravecz Imre *A rög gyermekei* című regénytrilógiája családtörténeti narratívába illesztve tematizálja az első magyar kivándorlási hullámot. Az *Ondrok gödre* (2007) című első regény a kivándorlás előzményeivel foglalkozik. A második, *Kaliforniai fűnj* (2012) című kötet az Amerikában élő magyar család beilleszkedését mutatja be. A harmadik, *Ókontri* című regény (2018) a végül az Egyesült Államokban maradt család harmadik generációjának az óhazába (Ókontri) visszatelepülésének kudarcáról szól. A családtörténet három nagy fejezete az Árvai család életének bemutatásával a magyar paraszti világ tablóját festi meg az iparosodás kezdetekor, mégpedig három jól elkülöníthető társadalmi, történelmi és szociológiai közegben. Az előadásban arra teszek kísérletet, hogy a trilógiában ábrázolt társadalmi valóságokban a szegénységet nem hiányként, hanem – Oscar Lewis és Balla Bálint szociológiai elméletei nyomán – kultúraként értelmezzem. Az az életmód, amely az első kötetben szociográfiai pontossággal kerül bemutatásra, generációról (második kötet) generációra (harmadik kötet) öröklődik. Amellett érvelek, hogy a szegénység kultúrájának Oravecz regénytrilógiájában kirajzoló szerkezeti és logikai aspektusai poétikai szervezőelvként lépnek működésbe. Az előadás részletesen elemzi a diaszpórában, majd onnan visszatelepült család életének családi és társadalmi hagyományban gyökerező revitalizációs stratégiáit, melyek révén sikeresen alkalmazkodnak a változó társadalmi és gazdasági körülményekhez.

Kulcsszavak: Oravecz Imre, kivándorlás, szociográfia, szűkösség

Bőhm Gábor (1975) a Pécsi Tudományegyetemen szerzett magyar–esztétika szakos oklevelet. Doktori tanulmányait a Pécsi Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájának Irodalomelméleti alprogramjában végezte. Doktori fokozatát 2009-ben szerezte a finnországi University of Jyväskylä egyetemen. 2002 óta a PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszékének munkatársa. Kutatási területe: az irodalmi szociográfia története, kortárs magyar irodalom.

V. GILBERT EDIT

Új közegben otthon

Az előadás olyan szerzőket és műveket villant fel, amelyek/akik valamely *váltás* következtében újféleképpen jelentkeznek. Vagy saját közegükben szólalnak meg többféle, megváltozott regiszterben és recipiensekkel, minthogy a megközelítés, amit kínálnak, eltérnek az ott honostól (Székely Csaba), de elég „csak” annyi, hogy a mű nyelvi, egyben interkulturális fordításon menjen át (ez megszokott és szükségszerű, elkerülhetetlen metódus). Megmutatok néhányat azon esetek közül, amelyekben a szerző és alkotása menekülő, bevándorló, *új hazát találó pozíció*ból kel új életre. Újralednek egy új közegben, azzal kommunikálva, *megőrizve rétegeket a gyökerekből*, ahonnan származnak kialakítva valamely belső – ha nem is egységes – kohéziót, *kontaminálódva a befogadó közeggel*, amellyel szükségszerűen kommunikálnak. Vannak köztük további magyar szerzők; visszatérek a múlt alkalommal érintett Szabó Magda-jelenségre, aki hazája és a világ közt oscillál, igyekszik balanszot teremteni, valamint a 3. éve Berlinben élő Ljudmila Ulickajára, aki kutatja az ottani orosz emigráció száz évvel azelőtti történetét, nyomait.

A kívülség, a peremlét, egyúttal a közvetítettség, a többféle kötődés természetes feltételei a diaszpóra létmódjának. Az ő szerzőik irodalmi tapasztalatát is kutatjuk világirodalmi hipertextünkben, A perifériáról a centrumban.

Terezia Mora és Tompa Andrea regényremekei revitalizációs aspektusainak taglalása mellett végül új, számomra friss szembesülésekről számolnék be a *kényszerű transzkulturalitás* mezejéről a következő szövegeken át: Abdulrazak Gurnah: *Cserben hagyás*. Európa 2024. (ford. Greskovits Endre); Caleb Azumah Nelson: *Kis világok*. Magvető 2024. (ford. Pék Zoltán); Lea Ypi: *Szabadon. Mire felnőttem, véget ért a történelem*. Európa 2024, (ford. Medzibrodzky Alexandra).

Kulcsszavak: kényszerű transzkulturalitás, megőrizve a gyökerek rétegeit új hazát találni, kontaminálódni a befogadó közeggel

V. Gilbert Edit a PTE BTK Modern Irodalomtörténeti és Irodalomelméleti Tanszékének habilitált egyetemi docense. Egyetemi tanulmányait magyar–orosz szakon a Szegedi Tudományegyetemen végezte, PhD és doktor habil. fokozatot összehasonlító irodalomtudományból szerzett a PTE-n. 20. századi világirodalomból, elsősorban orosz és magyar regényekből és azok összehasonlító elemzéséből tart kurzusokat. 5 saját és 11 szerkesztett könyv szerzője, valamint Ljudmila Ulickaja műveinek fordítója. Kurrens kutatási területe a biblioterápia. Jelenlegi projektje *A Perifériáról a Centrum* /<http://periferia.btk.pte.hu/>. A projekt a 20. század második felétől 16 ország, nyelvterület különböző irodalmi és kulturális irányzatait vizsgálja egy orosz irodalomtörténeti vízióból kiindulva. gilbert.edit@pte.hu

KEREKES GÁBOR

A haza fogalma a magyarországi német irodalomban

Noha a németek már a magyar államiság kezdetétől jelen vannak Magyarországon, a kortárs magyarországi német irodalom önmagát főként a 17. században Németországból Magyarországra érkező telepések leszármazottainak kulturális örökségéként határozza meg. Ebből adódóan jogosan merül fel a kérdés, hogy a modern magyarországi német irodalom, különösen a 20. század közepétől kezdve, mit tekint „hazának”.

A kérdés jelentőségét két szempont is indokolja. Egyrészt Németországban is gyakori, hogy az emberek nem az ország egészét, hanem csupán egy-egy régiót, például a Saar-vidéket tekintik hazájuknak. Másrészt egy nemzeti kisebbség esetében érthetően különös hangsúlyt kap a származási országhoz fűződő kapcsolatuk kérdése.

Az előadás célja, hogy konkrét példákon keresztül vizsgálja a haza fogalmának alakulását a magyarországi német irodalomban, bemutatva, miként változott és formálódott ez az összetett identitáskép az elmúlt évtizedek során.

Kulcsszavak: magyarországi németiség, magyarországi német irodalom, haza fogalma, Magyarországkép, Németországkép

Kerekes Gábor az Eötvös Loránd Tudományegyetem Germanisztikai Intézetének habilitált egyetemi docense. Irodalomtudományi és kisebbségtudományi előadásokat és szemináriumokat tart a német és nemzetiséginémet tanár- és germanisztika BA-szakos hallgatók számára. Kutatási területe a magyarországi németek irodalma, a magyar–német irodalmi kapcsolatok, az osztrák irodalom, a recepciókutatás és az imagológia. E-mail: kerekes.gabor@btk.elte.hu

DEMKÓ ANITA

Paulo Rónai kultúraközvetítő tevékenysége Brazíliában

Rónai Pál – Brazíliában ismert nevén Paulo Rónai – 34 évesen zsidó származása miatt kényszerült száműzetésbe Magyarországról. A fiatal intellektuel, aki ekkor már 15 termékeny évvel a háta mögött rendelkezett, teljes értékű szakemberként érkezett Dél-Amerika legnagyobb országába 1941-ben, és azonnal folytatni tudta pályafutását Rio de Janeiróban.

Előadásomban azt fogom bemutatni, hogy Rónai poliglottként és a fordítástudomány mestereként, híres irodalomkritikusként miként teremtett az európai és a brazil kultúra között kapcsolatot. Kitérek arra, hogy hogyan működött azon törekvése, hogy az irodalmat az egyetemes párbeszéd terévé tegye, minden nyelvi különbség, emberi viszontagság, földrajzi távolság ellenére. Továbbá szeretném bemutatni Rónai revitalizációs kísérleteit és munkásságát, melyeket a fordítás tudományán keresztül végzett.

A magyar származású Paulo Rónai oly módon lett brazil, hogy közben megőrizte a magyar nyelvet és identitását, és végtelen tisztelete és hálája jeléül a 20. század egyik kiemelkedő értelmiségijévé vált fogadott és befogadó hazájában Brazíliában, ahol letette a fordításelmélet alapkövét, és ahol jelenleg is, sok évvel a halála után az egyik legszignifikánsabb irodalmi alkotónak számít irodalomkritikusként.

Kulcsszavak: Paulo Rónai, Brazília, kultúraközvetítés, fordítástudomány, interkulturalitás

Demkó Anita. Budapesten született, 2010 óta él Brazíliában, Sao Paulóban. Az ELTE Tanárképző Karán végzett magyar nyelv és irodalom szakos tanárként, valamint könyvtárosként. A Pécsi Tudományegyetemen Hungarológia szakos bölcsész diplomát szerzett, illetve szintén itt Magyar mint idegen nyelv tanárként végzett. A Sao Pauló-i Egyetem (Universidade de Sao Paulo) Hungarológiai Kutatócsoportjának alapító tagja. 2016 és 2021 között a Sao Pauló-i Egyetem Magyar nyelv és kultúra tanfolyamának a vezetője. 2024 óta a Sao Pauló-i Egyetem Bölcsészkarának magyar nyelvi lektora a KKM vendégoktatói hálózatának működésében. A braziliai magyar közösség aktív tagja. Kutatási területei: braziliai magyar diaszpóra, a magyar nyelv és kultúra megőrzése, ápolása és továbbadása Brazíliában.

MÁTÉ ZSOLT:

„*Számos amerikai szívesen adna és több ezer magyar hálásan kapna.*” –
Thienemann Tivadar levele John F. Kennedyhez 1956-ból

Az 1956-os magyar forradalom rendkívül hamar felhívta a világ közvéleményének a figyelmét hazánkra. A magyar diaszpóra szinte rögtön segítséget kínált és gyűjtéseket, tüntetéseket, segélyakciókat hirdetett, de többen önkéntes alapon, fegyverrel segítették volna meg a felkelőket. Thienemann Tivadar, a pécsi Erzsébet Tudományegyetem irodalomtörténésze 1956-ban a Gordon Collegeban az Amerikai Egyesült Államokban, az 1947-es emigrációs hullám tagjaként került választott hazájába, ahol sikerült felsőoktatási karrierjét folytatni. 2016-os kutatásom során a John F. Kennedy Elnöki Könyvtárban találtam egy levelet, amelyet az emigráns irodalomtörténész küldött az ifjú massachusettsi szenátornak. Bár a levél alig egy oldal terjedelmű, mégis számos részlettel gazdagítja az amerikai–magyar kapcsolatokról az ismereteinket. Például kiderül belőle, hogy John F. Kennedy járt Magyarországon még a második világháború előtt. A levél legfőbb célja, hogy felhívja a figyelmet a segítség kérőknek felállítandó segélyszervezet vagy bizottság létrehozására.

Thienemann Tivadar a levél írásakor még nem tudhatta, hogy a forradalmat pár nappal később leverik és egy, az ország lakosságának 2%-át érintő menekültválság bontakozik ki. Mivel a legtöbb menekült az Egyesült Államokba szeretne jutni, az USA a bevándorlási szabályok minden lehetséges jogi kikapuját kihasználva egy-egy katonai hadművelet segítségével szállítja és fogadja be a menekülteket. A társadalmi segítség óriási mértéket ölt, így az USA több országot lekörözve adományoz a Nemzetközi Vöröskeresztnek a magyarok megsegítésére. Thienemann Tivadar kérése is megvalósult, ugyanis a rendkívüli mértékű segítségnyújtás kezelésére Eisenhower létrehozott egy elnöki különbizottságot. Bár a levélre Kennedy szenátor távollétében titkára válaszolt, az 1956–1957 során a magyarokért folytatott tevékenységéért 1957-ben elnyerte a Szabadság-díjat. Előadásomban a levél tartalmának elemzésén túl a kontextusára és az amerikai magyarság, forradalomra adott reakciójára is kitérek.

Kulcsszavak: 1956-os forradalom, emigráció, bevándorlási szabályok, diaszpóra

Máté Zsolt a Pécsi Tudományegyetemen doktorjelölt – középiskolai tanár. A Pécsi Tudományegyetem Pro Scientia aranyérmes, kétszeres Országos Tudományos Diákköri Konferencia első helyezettje. Doktori disszertációját az 1956-os magyar forradalomra adott amerikai, kanadai, ausztrál kormányzati reakciókból írja. Konferenciákon adott elő az Egyesült Államokban, Kanadában, Franciaországban, Németországban és Csehországban. Egy kétnyelvű könyve látott napvilágot a grazi 1956-os magyar menekültekről. Írásai jelentek meg a *Századok*, *Múlt-kor* folyóiratokban. A 2022/2023-sa tanévben Clevelandben volt a Kőrösi Csoma Sándor ösztöndíjjal. Kutatásokat folytat Kanada, USA, Ausztrália nemzeti közgyűjteményeiben, illetve számos amerikai elnöki könyvtárban.

TAPODI ZSUZSA – TOMONICKA INGRID

A klasszikus irodalmi művek megőrzése és újraértelmezése:
áthagyományozódás és továbbélési lehetőségek

A klasszikus irodalmi művek az emberiség kulturális örökségének elengedhetetlen részei, amelyek időtálló értékeikkel ma is képesek hatni.

Megőrzésük nem csupán az eredeti szövegek megóvását jelenti, hanem azt is, hogy az új generációk számára hozzáférhetővé tegyük őket. A digitális korban a klasszikusokhoz való hozzáférés lehetősége ugyan bővült, de az információs túlterheltség nehezíti a figyelem fenntartását. Ahhoz, hogy a mostani és jövőbeni nemzedékek eljussanak a klasszikusokhoz, úgy gondoljuk, hogy egyik járható út az audiovizuális adaptációk – filmek, színházi előadások, hangoskönyvek – felőli megközelítésük. Egy másik lehetséges eszköz a klasszikusok népszerűsítésében a kortárs olvasók figyelmének megragadása céljából a kivonatozás – melynek az angol, francia, stb. kultúrákban nagy hagyománya van – az újraírás, akár olyan formában, hogy egymás mellett olvasható az eredeti, és az aktualizált szöveg, de még inkább a hipertextualitás, a reinterpretáció, mivel ez összeköti a klasszikus és a kortárs irodalmat.

A különböző újraértelmezési formák megmutatják, hogy az évszázadokkal korábban született gondolatok ma is érvényesek lehetnek.

Kulcsszavak: klasszikus irodalmi művek, kivonat, átírás, adaptáció

Tapodi Zsuzsanna Mónika a Sapientia EMTE Csíkszeredai Kara, Humántudományok Tanszékének professzora, összehasonlító- és világirodalmat tanít. Kolozsváron diplomázott 1984-ben a BBTE Filológiai Karán magyar–spanyol szakon, ugyanitt védte meg kritikátörténeti tárgyú doktori disszertációját 2000-ben. 1993-ig középiskolai tanár, 1993–2003 között a Bukaresti Tudományegyetem adjunktusa és docense, azóta a Sapientia EMTE docense és professzora, 2007–2016 között tanszékvezető. Kutatási területei: imagológia, irodalmi kánonok, kultusz és irodalom. Rangos hazai és külföldi szakmai szervezetek tagja. Hat önálló kötete közül az *Itinerare textuale* című 2018-ban elnyerte a Román Összehasonlító Irodalmi Társaság díját, 21 könyvet szerkesztett, tagja az *Acta Universitatis Sapientiae* szaklap szerkesztőbizottságának.

Tomonicska Ingrid a Sapientia EMTE Csíkszeredai Közgazdasági és Humán Tudományok Karán diplomázott 2006-ban. Pályafutását középiskolai tanárként kezdte. 2013 óta a Sapientia EMTE munkatársa. Doktori címét a Brassói Transilvania Egyetem Interdiszciplináris Doktori Iskolájában szerezte 2017-ben, az 1989 utáni román és a romániai magyar nemzedékről szóló kutatásával. Irodalmi művek fordításával foglalkozik, kutatási területei a kulturális kapcsolatok, különösen a magyar–román irodalmi kapcsolatok. Zalán Tibor színdarabjainak társfordítója (Bukarest, Tracus Arte, 2016). A George Volceanov által koordinált kötet 2017-ben az APLER (A Romániai Irodalmi Kiadványok és Kiadók Szövetsége) különdíját nyerte el.

KESERŰ JÓZSEF

Új materializmus, új formalizmus és az irodalmi olvasás lehetőségei az ökológiai krízis korában

Előadásomban azt vizsgálom, hogy az olyan fogalmak revitalizációja, mint a materializmus és a formalizmus (az új materializmus, illetve az új formalizmus címszavai alatt), milyen válaszokat kínál ma számunkra, az irodalmi olvasás lehetőségeivel kapcsolatban. Mennyiben járul hozzá az irodalomelméleti gondolkodás megújulásához az anyag és a forma iránti megélt, megélt érdeklődés abban a korban, amely minden korábbinál jobban sürgeti az olyan fogalompárok újragondolását, mint emberi és nem emberi, természet és kultúra, anyag és forma?

Kulcsszavak: új materializmus, új formalizmus, emberi, nem emberi, természet, kultúra, anyag és forma

Keserű József – irodalomteoretikus, a Selye János Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének docense. Legutóbbi könyve: *Lebetnek sárkányaid is: A fantáziavilágok építése mint kulturális gyakorlat* (2021).

BERSZÁN ISTVÁN

Ökoritmológia. Avagy az irodalmi írás-olvasás és a környezet társaságának revitalizációja az oktatásban és kutatásban

A kontextualista fordulat óta az irodalmi írás, olvasás nem tartozik az irodalomtudomány kutatási területéhez, a digitális bölcsészet pedig gyakorlatilag kiiktatja az irodalom emberek általi olvasását. A kutatót már csak a történetileg megkonstruált, illetve a gépek által elolvasott irodalom társadalmi, kulturális, politikai, gazdasági, mediális, illetve statisztikai mintázatai érdeklik, anélkül, hogy a legcsekélyebb érdeklődést mutatná az iránt, *ami az irodalmi írás és olvasás idejében történik*. Nem meglepő, hogy az ilyen kutatási trendeken alapuló irodalomoktatás ugyancsak elmulasztja az olvasás irodalmi gyakorlatainak tanítását, annyira, hogy gyakran még az irodalomszakos hallgatók sem tanulnak meg irodalmat olvasni (nem hogy írni).

Az irodalmi gyakorlatok általam javasolt revitalizációja nem a szövegek központú irodalomfelfogáshoz kíván visszatérni, hiszen már az is a szövegműködés retorikai mozgásterére korlátozta az irodalom írását és olvasását, mintha az íróknak és a befogadónak sem teste, sem tapasztalatai, sem pedig világa nem volna, hanem kizárólag csak beszédközpontja. Ahelyett, hogy a felsorolt hiányokat kontextusokként igyekeznék pótolni, eddigi gyakorlásfizikai és ökoritmológiai kísérleteim alapján amellet fogok érvelni, hogy az irodalmi írás és olvasás a gyakorlati tájékozódás igényes módja, s ilyenként releváns az emberi és nem emberi környezettel teremtett kapcsolatunk tanulásában és újratanulásában. Szövegaktivitás és kontextusműködés helyett ezúttal az irodalmi írás-olvasás rendkívül kifinomult és rendkívül intenzív figyelemgyakorlatai kerülnek előtérbe, melyek nemcsak a művészi gyakorlatok, hanem a mindennapi gyakorlati tájékozódás szempontjából is nélkülözhetetlenek.

Kulcsszavak: irodalmi írás- és olvasásgyakorlatok, temporalitás, ritmikai dimenziók, figyelemgesztusok, a nem-emberi társasága.

Berszán István (1966) – a Babeş-Bolyai Tudományegyetem, BTK, Magyar Irodalomtudományi Intézetének intézményvezető egyetemi tanára. Kutatási területei: irodalomelmélet, összehasonlító irodalom, gyakorlásfizika, ökoritmológia. Könyvei: *Kivezetés az irodalomelméletből* (Mentor, Marosvásárhely, 2002.); *Irodalomelmélet – olvasásgyakorlat*, (Presa Universitara Clujeana, Kolozsvár, 2006); *Terepkönyv. Az írás és az olvasás rítusai – irodalmi tartamgyakorlatok* (Koinónia, 2007); *Gyakorláskutatás. Írók és mozgásteretek* (Kalligram, Pozsony, 2013); *Ritmikai dimenziók. Az irodalomtól a gyakorlásfizikáig* (Ráció Kiadó – Egyetemi Műhely Kiadó, Budapest – Kolozsvár, 2018). Angol nyelvű tanulmányai: *Empirical Research and Practice-oriented Physics for the Humanities and Sciences* (CLCWeb: *Comparative Literature and Culture* 18.2: 2016); *Border, Environment, Neighbourhood* (*Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 10, 1: 2018); *Practical Rhythm and Time Projection. Hungarian Studies Yearbook 1: 2019*; “Dislocating the theory of the contextualist approach”. *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory*, 8.2: 2022). *Contemporary Ecosophies and Ecorhythmology. Hungarian Studies Yearbook 2023*, ISSN 2668-7542, ISSN-L 2668-7542, pp. 13-32.; *Encounter with(in) Other Times. On Two Novels by Olga Tokarczuk* (*Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 16, 1: 2024, pp. 1–16.)

ORBÁN JOLÁN

Dekonstrukció, diaszpóra, kulturális identitáskonstrukciók

„Mindig megkonstruáltam a képeimet, anélkül, hogy tudatában lettem volna ennek. Most azonban, ahogy egyre tudatosabbá vált bennem a zsidóság rekvizitumaira való támaszkodásom, elkezdtem az identitást is konstrukciónak tekinteni.” – írja Frédéric Brenner, aki huszonöt éven át (1978–2002) fotózta a világ különböző részein élő zsidó közösségeket (Frédéric Brenner, *Diaspora: homelands in exile*, 2003). A fotókönyv első kötetében a világkörüli utazás különböző helyszínein készült fotók láthatók, Szarajevótól Kalkuttáig, Rómától New Yorkig; a második kötetben pedig, olyan filozófusok, történészek, költők, regényírók hangjai (*Voice*) hallhatók és esszéi (*Essay*) olvashatók mint Jacques Derrida, Stanley Cavell, Stephen Greenblatt, Henri Meschonnic, Elfriede Jelinek, Michael Zand, Daniel Dayan. Az előadásban három kérdést szeretnék megvizsgálni: a diaszpóra fogalmának dekonstruktív értelmezését Derrida korábbi szövegeiben, a *D’ailleurs Derrida* (Safaa Fathy, 1999) című filmben körvonalazódó diaszpóra-lét-tapasztalatot, valamint a Brenner fotói által előhívott emlékképeket.

Kulcsszavak: dekonstrukció, diaszpóra, identitáskonstrukció, fotókönyv

Orbán Jolán a PTE BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének egyetemi tanára. Kutatási területei: irodalomelmélet, filozófia, huszadik századi és kortárs magyar és világirodalom. Legismertebb publikációi: a *Derrida írás-fordulata* (Pécs, Jelenkor, 1994), „Les mots hongrois de Derrida – Derrida magyar szavai” (Jelenkor), „A performativitás kegyetlensége” (2014), Eötvös-mestermű: *A Három nővér* mint az opera dekonstrukciója (2021). E-mail: orban.jolan@pte.hu

GYARMATI VERONIKA

Zsidó magyar identitás fókuszú irodalomterápiás csoport

A zsidó–magyar kettős identitás esetében felvetődnek egyedi kérdések. Zsidónak önbevallás alapján tekintenek a népszámlálások valakit. Azonban míg más vallásoknál az annak vallók magas százaléka aktív hitéleti résztvevő, addig Kovács András (2018) 2017-es, kétezer főt számláló szociológiai kutatása alapján az önmagát zsidónak vallók nagyjából 50%-a vesz részt rendszeresen szervezett vallási eseményeken. Gyakran származásként jelölik meg zsidó identitásukat, mégis van egy szoros viszonyuk mindazzal. Asszimilálódott zsidóként egyfajta kulturális identitás számukra származásuk, melynek bemutatásához Stuart Hall (1992) hibriditás elméletéből indulok ki. Más jelent zsidó–magyar identitással rendelkezni Budapesten vagy vidéken élve. Izraelben, diaszpórában élve megint egészen más tapasztalás lehet a zsidó–magyar identitás.

Az identitáskérdések és irodalomterápia kapcsolatát Norman. N. Holland (2016) megközelítése alapján vizsgálom, aki tranzaktív irodalomelméletében megállapította, hogy az irodalmi művekre adott befogadói választ leginkább az egyéni identitáskérdések és identitástémák formálják egyedivé.

A bemutatott hatalkalmas, zárt, online irodalomterápiás csoport koncepciója az, hogy a csoport lehetőséget ad arra, hogy a tagok bárhol éljenek is, kapcsolódhassanak és megoszthassák megéléseiket, közelebb kerülve saját helyzetük mélyebb megértéséhez. A csoporton olyan magyar–zsidó alkotók műveivel dolgozunk, akiknek erős viszonyuk volt saját zsidó–magyar identitásukhoz, mely irodalmi alkotásaikban is megjelenik (pl. Németh Gábor, Szántó T. Gábor, Konrád György). A kreatív írásos feladatokban a csoporttagoknak lehetősége van rálátni saját megéléseikre, azt feltérképezni, mit is jelent számukra zsidó magyarságuk. Önmaguk számára gyakran nem ellentmondás a kettős identitás, hanem egy természetes állapot, amire kívülről, friss szemmel ránézve új azonosulásokat találhatnak meg. A kreatív írásos feladatoknál az autoetnográfia eszközeire is építünk.

Az előadás kísérletet tesz a csoport koncepciójának, és az első gyakorlati tapasztalatoknak a felvázolására, bemutatva, hogy milyen pontokon lehet hasznos módszer az irodalomterápia.

Kulcsszavak: irodalomterápia, zsidó magyar identitás, zsidó magyar irodalom, diaszpóra

Irodalom:

Heller Ágnes (1997): *Zsidótlánítás a magyar zsidó irodalomban. A batár és a batárolt.* Yahalom Kiadó. Budapest. 349–362.

Kovács László (2018): *Zsidók és zsidóság Magyarországon 2017-ben. Szombat.* Budapest.

Stuart Hall (1992): *Modernity and its Futures.* Open University Press. Cambridge.

Norman N. Holland (2016): Az irodalmi folyamat és az egyéni elme. *Helikon.* 2016/2. 192–211.

Schein Gábor–Szűcs Teri (szerk.) (2013): *„Zsidó” identitásképek a huszadik századi magyar irodalomban.* Eötvös Kiadó. Budapest.

Gyarmati Veronika az ELTÉ-n végzett magyartanár. 15 évet tanított egy budapesti zsidó gimnáziumban. 2024-ben szerzett biblioterapeuta képesítést a Pécsi Tudományegyetemen, rendszeresen vezet irodalomterápiás önismereti csoportokat. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskolájában elsőéves doktori hallgató. Kutatási területe az irodalomterápia módszerkombinációban a jógával.

MAJOR ÁGNES

Identitás a szövegekben - Irodalomterápia cigány/roma középiskolásoknak

Az irodalomterápia mint módszer hatalmas lehetőségeket tartogathat a közoktatási rendszer, az irodalomoktatás számára is. Nem csupán az irodalmi szövegekhez fűződő kapcsolat újraértelmezése szempontjából vagy az olvasás mint tevékenység népszerűsítése érdekében, de a személyiségfejlesztés és a társas kapcsolatok minőségének javítása okán is (Béres, 2017). Az irodalomoktatás napjainkban érezhető nehézségei hatványozottan jelentkeznek olyan fiatalok között, akik nem csupán eltérő szociokulturális háttérrel rendelkeznek, mint a többség, de nyelvi eszközkészletük sem igazodik mindig a közoktatásban elvárt irodalomértési stratégiákhoz.

Az irodalomterápiás szemlélet beemelése a hátrányos helyzetű csoportokkal való munkába nyelvalapú terápia, így például szociolingvisztikai szempontok figyelembevételét jelenti, de azt is, hogy olyan célcsoporthoz juttatjuk el a módszer nyújtotta, mentális egészséggel, önismerettel, társas kompetenciákkal kapcsolatos pozitív változások lehetőségét, akiknek erre nincs lehetőségük – szükségük valószínűleg annál inkább (Doll–Doll, 2011).

Az országos szinten is ismert Gandhi Gimnáziumban végzett sok éves munka tapasztalata, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok között is a lányok azok, akik a lemorzsolódással leginkább fenyegetettebbek, képességeikhez képest nagyobb arányban kerülnek deprivált helyzetbe, ezért jött létre kifejezetten rájuk szabott csoport intézményünkben.

Az irodalomterápiás tevékenység és az ennek szellemét magán viselő irodalomóra nem csak szaktárgyi előnyökkel, vagy épp az érettségi követelményeinek megfelelő kompetenciafejlesztéssel kecsegtet, de közelebb visz minket egy modern irodalomoktatáshoz is (Gilbert, 2014). A klasszikus és kortárs szépirodalmi szövegek mellett kiemelt figyelmet fordítunk a cigány irodalom megjelenésére is. Nem csak azért, mert az irodalomoktatás alig ad erre lehetőséget, vagy mert a népismeret nem az irodalmi módon való olvasást helyezi a fókuszba, hanem elsősorban azért, mert az irodalomterápiás módszer lényege a mentális egészség támogatása mellett az identitás saját útjainak megtalálása.

Kulcsszavak: *irodalomterápia, cigány/roma kisebbség, identitás, mentális egészség, hátrányos helyzet*

Irodalom:

Béres Judit (2017): „*Azért olvasok, hogy éljek*”. *Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig*. Kronosz. Pécs.

Doll, Beth – Doll, Carol (2011): *Biblioterápia gyermekeknek és serdülőknek. Könyvtárosok és mentálhigiénés szakemberek együttműködése*. OSZK KI. Budapest.

Gilbert Edit (2014): Biblioterápia és olvasáspragmatika. *Fordulópont*. 16. évf. 65. sz. 54–67.

Major Ágnes a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán szerzett magyar nyelv és irodalom – romológia szakos diplomát 2009-ben. Ugyanettől az évtől tanít a tehetséges roma származású fiatalok számára létrehozott a pécsi Gandhi Gimnáziumban. A Pécsi Tudományegyetem Romológia Tanszékén létrejövő Romani Nyelvi műhely tagja, 2013 óta vesz részt a romani érettségi lektorálásában, közreműködött számos tankönyv és oktatási segédanyag megalkotásában is mint szakmai lektor. 2022-ben végzett a Pécsi Tudományegyetem Biblioterápia szakán. 2023-tól a PTE Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskolájának hallgatója, kutatási területe a hátrányos helyzetű és/vagy roma lányok irodalomterápiája, a számukra nyújtható személyiségfejlesztés és hátránykompenzáció. 2024-től óraadó tanárként vesz részt a Biblioterápia szak munkájában.

ARTHUR MUHIA

Contextualization of the Ontological Turn in Literary Studies: African and Afro-American Perspective

Among the contemporary geopolitical phenomena witnessed in the twenty-first century, literary and cultural studies are the nexus between ontological turn and transnational literary studies. Although literary texts do not provide direct, unmediated access to experiences, they give meaning to the experiences by framing them with communicative and circulative forms, as in the case of novels. Since literature is a product of a society, the changes and development of a society can be reflected in its literature. Additionally, reading and writing literary texts are never neutral activities; interests, powers, passions, and pleasures are entailed, no matter how aesthetic or entertaining the work is. Therefore, writers cannot dissociate themselves from the activities and events occurring in their society because they are interested parties. Consequently, they reveal the happenings in that society to mobilize people to view their society in a particular way. My paper addresses the geopolitical consequences of an ontological turn in transnational literary studies.

Keywords: Ontological turn, Decoloniality, Global ethics, Transnationalism, Geopolitics

Arthur Muhia is a 2nd year PhD student in the Doctoral School of Literary and Cultural Studies at the University of Pécs, Hungary. He is also experienced in African Studies and Kiswahili. His PhD research is about the ontological turn in transnational literary studies.

arthurmuhia@gmail.com

RAHMA FEKI

Intersectionality Through Transnational and Diasporic lenses

The term intersectionality is rooted in African American feminist debates, reflecting how race, gender, class, and religion are crucial factors to be considered in defining one's lived experience within a specific societal setting. Attempting to broaden the scope of intersectionality, disciplines such as diaspora, postcolonial, and transnational studies have applied it to gain new insight into how communication could be facilitated to address political struggles and inequalities. Diasporic studies implement intersectionality in analyzing specific cases relating to individual lived experiences, while transnationalism's approach is to evaluate the community. The feminization of migration, especially South Asian female immigrants navigating employment in developed countries, is a key instance of how intersectionality ought to be applied in examining how global injustices are interconnected to evade oversimplifying narratives related to the diaspora. The work of sociologists Avtar Brah and Gayatri Gopinath will be relied on since they have contributed to generating novel implementations of intersectionality in diasporic communities and their literatures.

Keywords: Intersectionality, Diaspora, Migration, Transnationalism, Community

Rahma Feki is a first-year PhD candidate in American Literature at the University of Pécs, specializing in postmodern literature and transgression studies. Her previous research involved cultural studies to examine postmodernity in the works of Chuck Palahniuk and Bret Easton Ellis. She explores themes like those in David Foster Wallace's *Infinite Jest*. Rahma's broader academic interests include African American Studies, intersectionality, and diaspora in contemporary fiction. She is from Tunisia and has been living in Pécs since 2018.

rahmafeki@yahoo.com

RASHA DEIRANI

Reclaiming Identities in Female Diasporic Narratives

Diaspora is not just a story of movement; it is one of identity, and for women, it is a journey layered with intersections of gender, culture, and power. While they face double marginalization—both as migrants and as women—they possess extraordinary power in redefining identity, bridging cultural divides, and resisting inequalities and stereotypes. Women are often seen as the bearers and protectors of cultural identity. They preserve the cultural heritage embedded in language, tradition, family hierarchy, and societal expectations. They are constantly under scrutiny from the familial and societal spheres. However, through selected case studies of authors such as Jhumpa Lahiri, Ann Y. K. Choi, and Najla Said—among others—and their fictional protagonists, we can observe how these women reclaim the narrative, defy expectations and present a unique blend of cultures, reflecting the results of this cultural collision in their own identities.

Keywords: Women, Diaspora, Identity, Cultural heritage, Assimilation

Rasha Deirani completed her BA and MA studies at Damascus University in Syria. She is a third-year PhD student in the Department of Literary and Cultural Studies at the University of Pécs. Her area of interest includes identity formation, issues of belonging, alienation, globalization, diaspora, and transnationalism. rasha.337@hotmail.com

GABRIELLA VÖÖ

Mother, Goddess, Warrior: Audre Lorde's Diasporic Identity in the Dahomey Poems

The poetry of African American poet Audre Lorde (1934–1992) explores interrelated aspects of her identity as a Black poet in the United States. Central to her work is the theme of the Black woman's power, asserted and reclaimed against all odds: rejection by her mother, marginalization as a Black woman, the pervasive racism of American society (including the covert racism of white women also subjugated by patriarchy), and her battle with breast cancer, which she ultimately could not overcome. In 1974, Lorde's journey to Ghana and Dahomey (modern-day Benin) became a transformative moment in her self-definition as she reached out to the legacies of strong African women figures and traditions. Her Dahomey poems reimagine her diasporic identity, integrating African American struggles with the spiritual and cultural heritage of Dahomey. Through these poems, Lorde invokes Seboulisa, a queen and goddess symbolizing her diasporic identity. By drawing on Dahomey's cultural and spiritual heritage, Lorde transforms personal pain and collective resilience into a powerful poetic expression of rebirth and empowerment.

Keywords: Diaspora, Identity, Empowerment, Resilience, Heritage

Gabriella Vöö is an Associate Professor at the University of Pécs, Hungary. Her teaching and research interests include US-American Studies, nineteenth—and twentieth-century American literature, and Reception Studies. She has published critical articles and two books in these areas. Her research interests also include historical and utopian fiction and ecocritical theory.

voo.gabriella@pte.hu

LÍVIA SZÉLPÁL

Revitalizing the African-American Diaspora Literature: the Politics of Memory in Zora Neale Hurston's *The Life of Herod the Great*

This presentation focuses on Zora Neale Hurston's posthumously published 2025 historical novel *The Life of Herod the Great*. Hurston's unfinished manuscript is in the Zora Neale Hurston Archive at the University of Florida. It was rediscovered and edited by Deborah G. Plant (the editor of Hurston's other unfinished and posthumously published work, *Barracoon: The Story of the Last "Black Cargo"*). This historical novel is a fictional biography of Herod the Great, a Judean king who is known as the one who ordered the Massacre of the Innocents. In Hurston's revitalization of his story, Herod is depicted differently by applying an alternative politics of memory. In Hurston's fiction, he is portrayed as a pious and philosophical man who has contributed immensely to Jewish heritage and culture. The historical novel also includes Hurston's anthropological findings and letters dedicated to the topic. Herod's figure can be interpreted as Hurston's literary alter ego, conveying her ideas. This presentation scrutinizes how Hurston revitalized African American Diaspora literature with her story of Herod the Great. Moreover, the representation of alternative politics of memory is also detected in the presentation. Hurston devoted herself to studying Black culture, and her research and field trips were dedicated to studying the African American Diaspora's religions, cultures, and literature, which was also incorporated into her fictional writings that this presentation aims to highlight.

Keywords: African-American Literature, Diaspora, Memory, Zora Neale Hurston, Historical Novel

Livia Szélpál is a senior assistant professor at the Department of English Studies, University of Szeged (SZTE). She is an advisory board member of *AMERICANA E-Journal of American Studies in Hungary* and an editorial board member of the *Társadalmi Nemek Tudománya Interdiszciplináris e-Folyóirat*. She participates in the work of the Center for North American Studies of the University of Osijek, and the Gender Studies Research Group at the University of Szeged.

szelpal.livia@szte.hu

AYMAN ALMOMANI

Jordanian Literature: Translation and Digital Transmission

In an article by *Words Without Borders*, Addie Leak claims that the publishing reality in Jordan “encourages self-censorship, and a large part of what is published from Jordan is indeed safe, familiar, steeped comfortingly in religious sentiment, or escapist.” We are now witnessing a new way of circulating literature: online translation. In this article, I will explore texts that are “mobile” (Partzsch 522) because of new tools for transmission and are designed to appeal to a range of readers due to their short length. Using short stories published and promoted by *Arab Lit. Quarterly* (2023) in the article “9 Short Stories by Jordanian Women in Translation”, I will show how translation into English allows Jordanian literature to travel and how online publication makes works more accessible. Haifa’ Abul-Nadi’s “Propositions” follows a man and woman interacting over coffee, by email, and through the imagination. It is about everyday interactions and about the longings they create. The main character reflects: “I’m just another paper coffee cup he got used to drinking from for a while and then grew tired of”. On the other hand, “Operating Manual” by Fairouz Tamimi uses instructions to prepare hot chocolate as an opportunity to follow lonely thoughts and broader criticisms: “Curse the oh-so-civilized men, the arrogant lovers, the tough women, the lethargic cities.” These have broad appeal because of their form, free online access, and maybe because they express familiar thoughts.

Keywords: Jordanian Literature, Translation, Online publication, Short stories, Literary circulation

Ayman Almomani is a third-year PhD Student at the Department of British, Irish, and American Literature at the University of Pécs. His research interests include methods in literary analysis, dystopia and utopia, Palestinian migration, diaspora, transnational communities, and comparative literature.

aymane.momani@gmail.com

TAHA ALSARHAN

The Beast Awakens: Indigenous Resilience and the Curse of Colonial Hubris

This paper explores Rudyard Kipling's *Mark of the Beast* as a nuanced narrative that, though rooted in colonial ideology, inadvertently underscores the resilience of indigenous cultural practices amid colonial oppression. Through the interplay of postcolonial themes, supernatural horror, and crime fiction, Kipling's story presents a layered portrayal of cultural conflict, symbolizing the persistence of Indian spirituality and customs as resistant forces against colonial influence. By analyzing the curse as a manifestation of indigenous soft power, this paper argues that *Mark of the Beast* is a commentary on the enduring vitality of colonized cultures and their ability to adapt and assert identity in the face of foreign domination. This hybrid genre analysis positions Kipling's work within a revitalization framework, offering insights into indigenous beliefs' symbolic persistence and resilience against imperialist erasure.

Keywords: Postcolonialism, Revitalization, Supernatural horror, Cultural resilience, Power-politics

Taha AlSarhan is a 3rd year PhD student at the University of Pécs. He is researching the field of the Weird and New Weird, with special emphasis on the sublime in H. P. Lovecraft's works. He also researches topics related to different media adaptations of Lovecraft's works, such as comic books, video games, films, and tabletop games. His other interests include postcolonial horror, eco-criticism, environmental studies, and fantasy.
tahaalsarhan2@gmail.com

ZÁRÓPANEL

SCHÓBER TAMÁS – KISS ÁGNES

A Világmagyarság Network Platform és a Világmagyarság Média Hálózat

A külföldön élő magyar közösségekben erős a kötődés a saját kultúrához. Erre építve Schóber Tamás pécsi zenetanár felismerte, hogy a zene kiváló eszköz lehet a diaszpórával való kapcsolattartáshoz. Ehhez a kezdeményezéshez csatlakozott később a vancouveri Magyar Híd rádió közvetítésével Kiss Ágnes, aki diaszpóra-rádióknak készít riportokat. Így született meg a Pannon Zenei és Kulturális Program, amely kezdetben dél-amerikai magyar származású gyerekeknek tanított énekeket és verseket.

A program később a Világmagyarság Network Platform (VMNP) keretein belül bővült tovább. A VMNP vezetője dr. Jarjabka Ákos, a Pécsi Tudományegyetem docense. A VMNP részeként a Pannon Zenei és Kulturális Program tovább fejleszti tevékenységét: diaszpórábeli fiataloknak szóló diákcseré, magyar érettségi Ausztráliában, magyar származású diákok a Pécsi Tudományegyetemen, dél-amerikai magyar közösségekkel működő online beszélgetőklub és még sorolhatnánk.

A kezdeményezés legújabb fejlesztése a Világmagyarság Média Hálózat, amely a diaszpóra-rádiókat kapcsolja össze, elősegítve az információáramlást és a kulturális kapcsolattartást. A panelbeszélgetés során Kiss Ágnes kérdéseire Schóber Tamás válaszol

Kulcsszavak: diaszpóra, kultúráközvetítés, oktatási programok, médiahálózat

Schóber Tamás zeneszerző, ének-zene szakos tanár, karnagy. Karnagyként több világszerte volt kórusaival, ennek keretei közt 2017-ben fellépett a New York-i Carnegie Hallban is. A Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége több aranylemezzel, platinalemezzel ismerte el zeneszerzői tevékenységét. A világhálónak köszönhetően zeneszerzői munkáinak produktumai a világ bármely pontjáról elérhetőek. 1998-tól áll kapcsolatban a diaszpórában élőkkel, de tevékenysége az utóbbi 10 évben teljesedett ki igazán. Csatlakozott a PTE szervezeteihez, jelenleg a Pannon Zenei és Kulturális Program Világmagyarság Iskolája és a Világmagyarság Média Hálózat projektvezetője.

Kiss Ágnes eredetileg angol–francia szakos nyelvtanár. Tanított nyelviskolákban, de fordítással és tolmácsolással, majd üzleti kommunikációval is foglalkozott. Idegenvezetőként is tevékenykedik. 2012-ben elvégezte a Hagyományok Háza népmesemondó tanfolyamát, azóta a magyar népmesék „mesés” bővületében él. Ahol tud, mesél: óvodákban, iskolákban, rendezvényeken, fesztiválokon. Az utóbbi nyolc évben rendszeresen tudósít, valamint riportokat készít a Mozaik Sydney magyar rádióknak és a Független Magyar Rádió Torontónak.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROJEKT